

Starac i more Ernesta Hemingwaya: Priča o ustrajnosti

Krstičević, Stela

Supplement / Prilog

Publication year / Godina izdavanja: **2020**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:189:433217>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Stela Krstičević
Starac i more Ernesta Hemingwaya:
Priča o ustrajnosti
DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2020.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI
Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

Starac i more Ernesta Hemingwaya: Priča o ustrajnosti

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Dječja književnost na engleskom jeziku

Mentor: doc.dr.sc. Ester Vidović

Student: Stela Krstičević

Matični broj: 0299008912

U Rijeci,
rujan, 2020.

Zahvala:

Veliku zahvalnost dugujem svojoj mentorici dr. sc. Ester Vidović koja mi je svojim savjetima i podrškom pomogla pri izradi ovog diplomskog rada.

Također, zahvaljujem se svojim prijateljima koji su mi pružili veliku potporu i podršku za vrijeme studiranja u trenucima kada mi je to bilo najpotrebnije.

Na kraju, posebnu zahvalnost šaljem svojim roditeljima koji su bili uz mene tijekom cijelog školovanja jer bez njih ništa ne bi bilo moguće. Hvala što ste uvijek vjerovali u mene i poticali me na uspjeh, za mene ste uvijek bili najveća motivacija.

Velika HVALA svima!

Izjava o akademskoj čestitosti

„Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam diplomski/završni rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu diplomskog/završnog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.“

Stela Krstičević

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad istražuje djelo *Starac i more* Ernesta Hemingwaya, odnosno ideju ustrajnosti kojom je prožeto kroz samo djelo. Prvo poglavlje opisuje autorov život, privatni i književni. Također je ukratko opisan sadržaj djela *Starac i more*. Iako djelo brojem nema mnogo likova, njihova kvaliteta i način na koje ih je autor opisao čine ovo djelo posebnim i neponovljivim. U svome radu također spominjem alijenaciju i simboliku koju je pisac koristio kako bi na jednostavan način objasnio mnoge dublje ljudske probleme. Pisac je za ovo djelo osvojio Nobelovu i Pulitzerovu nagradu pa ne čudi da je upravo roman *Starac i more* poslužio mnogim umjetnicima kao inspiracija. Poglavlje ustrajnost objašnjava važan motiv koji se ponavlja kroz cijelo djelo i čini ga motivacijom za čitatelja, kao i ironiju povezanu s Hemingwayevim životom koji si je oduzeo iz čega možemo vidjeti kako je glavnom liku svoga romana podario osobinu koja je njemu nedostajala- ustrajnost. Djelo je također prožeto religioznim elementima, što mu omogućava višu razinu alegorije. Primjenjivost djela kao lektirnog naslova posljednje je poglavlje u kojem sam objasnila važnost ovog djela za učenike.

Summary:

This essay researches the novel *The Old Man and The Sea* by Ernest Hemingway, and the perseverance through the work itself. The first chapter describes the author's life, private and literary. The content of the novel is also briefly described. Although this novel does not have many characters by number, they are quality and the way the author described them makes this novel special and unrepeatable. In this essay I also described alienation and symbolism in the book, which Hemingway used to explain many deeper problems in a simple way. The writer won Nobel and Pulitzer Prizes for this work, so it is not surprising that the novel served as an inspiration to many artists. The chapter on perseverance explains an important motif that is repeated throughout the work and makes it a motivation for readers, just as the irony linked to Hemingway's life, which he ended with suicide. He gave his main character a trait he lacked- perseverance. In my essay I also explained religious elements which gave this novel a higher level of allegory. The appropriateness of this work as a reading title is discussed in the last chapter, in which I explained the importance of this work for students.

Ključne riječi: *E. Hemingway, Starac i more, ustrajnost, lektira, dječja književnost*

E. Hemingway, The Old Man and the Sea, perseverance, book report, children's literature

SADRŽAJ

UVOD.....	9
1. ERNEST MILLER HEMINGWAY	2
1.1 PRIVATNI ŽIVOT ERNESTA HEMINGWAYA	3
2.1 KNJIŽEVNI ŽIVOT ERNESTA HEMINGWAYA	8
2. KUBA U HEMINGWAYU	12
3. STARAC I MORE	14
3.1 KRATAK SADRŽAJ	15
4. LIKOVI.....	21
4.1 Starac	21
5.1 Manolino	22
6.1 Riba.....	23
5. SANTIAGO KAO KODNI HEROJ ROMANA STARAC I MORE	25
6. ALIJENACIJA U DJELU STARAC I MORE	27
7. SIMBOLIKA U ROMANU STARAC I MORE	29
7.1 MORE.....	29
8.1 JARBOL	29
9.1 IZGUBLJENI HARPUN	30
10.1 SANTIAGOVE OČI.....	30
11.1 MANOLINO	30
12.1 Joe DiMaggio	31
13.1 OSTALI RIBARI	31
14.1 RIBA	31
15.1 MORSKI PSI	32
16.1 LAVOVI.....	32
8. STARAC I MORE I OSTALE UMJETNOSTI.....	34
17.1 KAZALIŠTE.....	34
18.1 SLIKARSTVO	37
19.1 KIPARSTVO	39
20.1 FILMOVI.....	41
9. USTRAJNOST KAO GLAVNI MOTIV DJELA	43

10. KRAJ ERNESTA HEMINGWAYA	46
11. RELIGIJSKI ELEMENTI U ROMANU STARAC I MORE	48
12. PRIMJENJIVOST DJELA STARAC I MORE KAO LEKTIRNOG NASLOVA	50
ZAKLJUČAK.....	52
LITERATURA	53
PRILOZI.....	55

UVOD

Starac i more autora Ernesta Hemingwaya njegovo je najpoznatije i najcjenjenije djelo. Roman je objavljen 1951. godine, a već godinu dana kasnije pisac je osvojio Pulitzerovu nagradu, a 1954. godine i Nobelovu nagradu. Roman obiluje simbolikom i alegorijom te postoji više načina interpretacije. Bez obzira na način interpretacije, ideja ustrajnosti je prožeta kroz cijelo djelo te je dio glavnog lika Santiaga, situacija u kojima se nalazi i načinu na koji živi. Djelo *Starac i more* nalazi se u Nastavnom planu i programu kao obavezna lektira za osmi razred osnovne škole. Upravo je to razlog zbog kojeg sam odabrala ovu temu za svoj diplomski rad. Smatram da su pouka i motivacija koju ovo djelo pruža čitatelju ključne za realno shvaćanje svijeta u kojem živimo i načina na koji bi trebali živjeti. Djelo je prepuno citata koji potiču glavnog lika Santiaga da ne odustaje od svojih snova iako se osjeća slabo i umorno. Puno puta se svatko od nas našao u takvoj situaciji i, naravno, odustajanje je uvijek najlakši izbor, ali ustrajnost i želja za uspjehom mogu premostiti sve prepreke. „-Ali čovjek nije stvoren za poraze- reče-. –Čovjek može propasti ali ne može biti poražen.“ (Hemingway, 1998:80)

Cilj ovog diplomskog rada je istražiti dublju pozadinu ove naoko jednostavne priče, autorova života i ustrajnosti kao glavnog motiva djela.

Za izradu svog diplomskog rada koristila sam se knjigama, internetskim izvorima, znanstvenim člancima i ostalim relevantnim sadržajem vezanim uz temu.

1. ERNEST MILLER HEMINGWAY

Ernest Hemingway rođen je 21. srpnja 1899. godine u Oak Parku, Illinois, predgrađu Chicaga. Bio je američki novinar, pisac novela, kratkih priča i sportaš. Njegova majka Grace Hall Hemingway bila je poznata glazbenica, a otac Clarence Edmonds Hemingway liječnik. Nakon što su se oženili 1896. godine živjeli su s Grace-inim ocem Ernestom po kojem su nazvali svog prvog sina Ernesta Hemingwaya. Ernestova majka Grace naučila ga je svirati violončelo iako nije imao interesa za glazbu.

U odrasloj dobi Hemingway je mrzio svoju majku iako su dijelili sličnu energiju i entuzijazam (Michael S. Reynolds, 2000.). S ocem je lovio, ribario i kampirao što je dalje rezultiralo cjeloživotnom strašću prema avanturama na otvorenom i životom na udaljenim i izoliranim područjima. Imao je četiri sestre: Marcelline, Ursulu, Madelainde i Carol i brata Leicestera.

Hemingway je pohađao srednju školu Oak Park and River Forest od 1913. do 1917. godine. Bio je dobar sportaš, a naročito se isticao u boksu, trčanju, vaterpolu i nogometu. Zadnje dvije godine srednje škole pisao je za školske novine *Trapeze and Tabula*, gdje je oponašao jezik sportskih pisaca. Pisao je pod pseudonimom Ring Lardner Jr. Kao i većina njegovih poznatih kolega, Ernest Hemingway je prije nego što je postao romanopisac bio novinar.

Pri pisanju (novinskih članaka, ali i romana) uvijek se držao istih načela: kratke riječi, izravne rečenične strukture, živi opisi, i činjenični detalji spojeni su kako bi tvorili gotovo transparentan medij (Criswell, 2000.).

Slika 1: Obitelj Hemingway

1.1 PRIVATNI ŽIVOT ERNESTA HEMINGWAYA

Nakon Prvog svjetskog rata, Ernest se vraća u Oak Park emocionalno i psihički oštećen. Nakon što ga je Agnes von Kurowsky ostavila, a rat učinio hladnim i distanciranim, shvatio je da Oak Park više nije pravo mjesto za njega iako su ljudi iz njegova rodnog kraja smatrali herojem. Dobio je ponudu za posao novinara u Torontu 1919. godine.

1920. godine seli se u Chicago kod prijatelja i za to vrijeme i dalje piše za *Toronto Star*. Nakon nekog vremena, preko prijatelja upoznaje ženu imena Hadley Richardson. Kao i van Kurowsky, Richardson je bila nekoliko godina starija od Ernesta. Oženili su se 1921. godine u Michiganu. Nakon par mjeseci braka Ernest i Hadley odlučili su se da žele isprobati nešto novo. Prema savjetu Hemingwayeva prijatelja Sherwooda Andersona, Ernest i njegova supruga sele se u Pariz. Bračni par uživao je u Parizu, posjećivali su kafiće, klubove, restorane i ubrzo su stekli mnogo prijatelja. Ernest je počeo surađivati s Gertrude Stein, koja postaje njegova mentorica. U njoj je pronašao učitelja, urednika, prijatelja i vezu na društvenoj sceni Pariza. Pomogla mu je da usavrši svoj jedinstveni stil pisanja (Payton Guion, 2012.).

Hemingway je bio zaljubljen u Španjolsku, a sve je započelo 1923. godine kada ju je prvi put posjetio s prijateljima. Bio je jako zainteresiran za borbe bikova i često je razgovarao i družio se s matadorima. Divio se njihovoj hrabrosti da se suoče sa smrtonosnim životinjama. Na jesen 1923. godine Hemingway se vraća u Kanadu, gdje se rađa njegov prvi sin John Hadley Nicanor Hemingway.

S druge strane oceana Hemingway je imao objavljenu kolekciju kratkih priča od kojih je šest primjeraka poslao roditeljima. Od tih šest primjeraka njegovi roditelji vratili su pet njegovoj urednici. Ernest, koji se cijeli život borio s pravilima i očekivanjima roditelja, bio je bijesan. Roditeljima je odmah poslao neugodno pismo u kojem je naveo kako nema u planu braniti svoje pisanje. To je bio završni čin koji je razdvojio Ernesta i njegovu obitelj s kojom se često svađao.

Slika 2: Hadley, John i Ernest Hemingway

Dao je otkaz na mjestu novinara za *Toronto Star* i vratio se u Europu sa suprugom i sinom. Često su odlazili u Pamplonu (Španjolska). Upravo je tamo 1925. godine nakon putovanja s grupom prijatelja dobio ideju za roman *A sunce izlazi* (*The Sun Also Rises*) koji je objavljen 1926. godine.

Oko Božića 1925. godine, Hemingwayevom sretnom braku dolazi kraj, još jedna uobičajena situacija u njegovom životu. Do toga je došlo zbog Ernestove ljubavne afere s Pauline Pfeiffer, prijateljice njegove supruge. Nakon razvoda s Hadley, Ernest se ženi Pauline koja ubrzo ostaje trudna. Hemingway zaključuje da je trenutak da pronađu novi dom te se sele u Key West na Floridi. Tamo je pronašao novu grupu prijatelja, novo mjesto za piće i počeo se svakodnevno baviti ribolovom. Započeo je pisanje novog romana prema iskustvu koje je proživio kao vozač hitne pomoći u prvom svjetskom ratu.

Slika 3: Ernest i Pauline Hemingway

Nakon što je 1928. godine dobio drugog sina Patricka, saznaje za samoubojstvo svoga oca. Sljedećih nekoliko godina Hemingwayevog života bile su prožete s puno uspona i padova. Njegov roman *Zbogom oružje* doživio je veliki uspjeh, kupio je kuću, bavio se lovom i ribolovom svakodnevno.

Njegov treći sin Gregory rođen je 1931. godine. Hemingway je ušao u safari u Africi gdje se veoma razbolio, nakon toga odlučio je istraživati Karibe, ali njegovi prijatelji su primijetili njegove neobične promjene raspoloženja. Pokazivao je znakove onoga što se danas naziva bipolarnim poremećajem.

Njegov kasni roman pod nazivom *Zelena brda Afrike*, dobio je loše kritike i Hemingway je pao u dublju depresiju. Godine 1937. Hemingway odlazi u Španjolsku kako bi izvještavao o španjolskom građanskom ratu za Sjevernoamerički novinski savez, čemu se njegova supruga protivila. (Mellow, 1992.).

Ernest se pridružio novinarima među kojima je bila i spisateljica Martha Gellhorn koju je upoznao godinu dana prije u Key Westu. Njegov brak s Pauline počeo se raspadati. Nakon španjolskog građanskog rata Martha se udaje za Ernesta i zajedno se sele na Kubu, gdje Hemingway počinje raditi na svom najnovijem romanu *Kome zvono zvoniti* (*For Whom the Bell Tolls*) za koji je iskoristio ratno iskustvo. Upravo je taj roman Hemingwayu pružio slavu i status poznatog pisca.

Kako je rat ponovno zahvatio svijet, Martha Hemingway bila je na zadatku kao ratni dopisnik za časopis *Collier*. Poticala je supruga da pronađe sličan posao te ju je on poslušao. Počeo je raditi za isti taj časopis, na njenom radnom mjestu. Upravo je to bio razlog zbog kojeg je njegova treća supruga zatražila razvod.

Slika 4: Martha i Ernest Hemingway

Hemingway se ponovno našao usred rata te je tada upoznao ratnu dopisnicu za magazin *Time*, Mary Welsh. Ernest i Mary se zaljubljuju te vjenčaju 1946. godine.

Slika 5: Mary i Ernest Hemingway

Sljedeći roman koji je napisao 1950. godine bio je *Preko rijeke i u šumu (Across the River and Into the Trees)*. Mnogi kritičari ovaj roman nazvali su Ernestovim najgorim djelom i mnogi su mislili da je završio svoje stvaralaštvo kao autor.

Kako bi dokazao suprotno Hemingway je napisao nacrt za njegovo djelo *Starac i more (The Old Man and the Sea)* u samo osam tjedana, rekavši da je to najbolje što je napisao za vrijeme svoga života. Roman je doživio veliki uspjeh, Pulitzerova i Nobelova nagrada dokaz su tome (Meyers, 1985.). Nakon velikog uspjeha Ernest ponovno odlazi na afrički safari sa suprugom, gdje proživljavaju dvije teške avionske nesreće.

Uspjeli su preživjeti, s teškim ozljedama i traumama (Baker, 1972.). Nakon što je Fidel Castro svrgnuo kubansku vladu 1959. godine Ernest i Mary preselili su se u Ketchum, Idaho. Prijatelji i obitelj bili su zabrinuti za Hemingwayevo mentalno zdravlje. Postao je paranoičan i oprezan u vezi svega i svakoga. U dva navrata Ernest se prijavio u kliniku *The Mayo*, svjetski poznatu bolnicu. Između dva posjeta klinici Mary je zatekla Ernesta kako drži pušku, uspjela ga je odgovoriti od samoubojstva, ali to nije bilo dovoljno.

2. srpnja 1961. godine Ernest Hemingway otključava ormar s oružjem, uzima pušku i ispaljuje si metak u glavu, time si je oduzeo život i karijeru jedan od najfascinantnijih i najtalentiranijih pisaca koje je svijet ikada vidio (Payton Guion, 2012.).

2.1 KNJIŽEVNI ŽIVOT ERNESTA HEMINGWAYA

Ernest Hemingway je bio pisac koji je postigao ono čemu se bilo koji pisac može samo nadati za vrijeme svoga života. Njegovo prvo veće djelo bio je roman *A sunce izlazi* (*The Sun Also Rises*) objavljeno 1926. godine, od tada je neprekidno u tisku. Priča prati američkog iseljenika, Jakea Barnesa, koji živi u Parizu u 1920-ima. Knjiga je podijeljena u tri dijela. U prvom dijelu radnja se većinom odvija u kafićima u Parizu. Radnja drugog i trećeg dijela odvija se u Pamploni u Španjolskoj. Roman je dobio pozitivne kritike. Poseban naglasak stavljen je na dijaloge. Ernest Hemingway je u ovom djelu započeo svoj poznati trend izmišljenih događaja koja je on sam zapravo proživio (Payton Guion, 2012.).

Zbog uspjeha prvog romana, Ernest Hemingway odlučio je inspiraciju potražiti u proživljenim doživljajima.

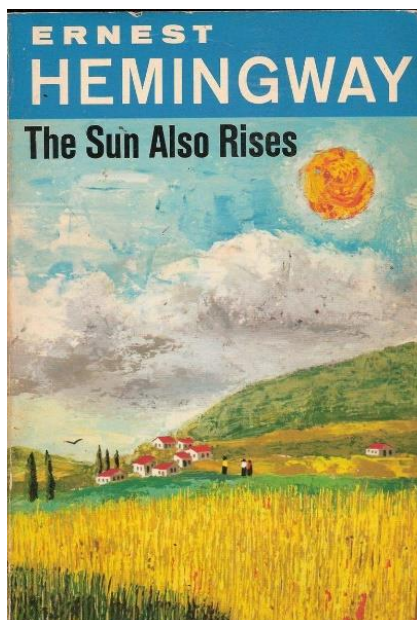
Hemingwayev drugi roman *Zbogom oružje* (*A Farewell to Arms*) iz 1929. godine pisan je prema njegovom iskustvu vozača prve pomoći na Talijanskoj fronti u Prvom svjetskom ratu. Glavni lik romana je Frederick Henry, koji se bavi istim tim poslom. Osim ratnih motiva, pisac uvodi i ljubavnu priču koja se odvija između glavnog lika i Catherine Barkley, mlade američke medicinske sestre. Henry proživljava tešku ozljedu noge (što se također dogodilo i Hemingwayu) i odlazi u bolnicu u Milano. Nakon teške borbe na talijanskom frontu popraćene napadom Njemačke, Henry se spašava i bježi u Milano gdje se sastaje s Catherine. Zajedno bježe u Švicarsku, neutralnu zemlju, kako bi ostavili rat iza sebe. Catherineina trudnoća se zakomplicirala, što dovodi do njene smrti na porodu. Na kraju romana Henry se vraća kući (Payton Guion, 2012.). U romanu *Zbogom oružje* Hemingway koristi svoj upečatljiv i jedinstven stil pisanja. New York Times za taj stil kaže sljedeće: „Ernest Hemingway nije izumio narativnu metodu, koja se uglavnom odlikuje isključivanjem svih osim najpotrebnijih opisa. Ipak, ako Hemingway nije bio taj izumitelj metode, u nekoliko svojih knjiga je to učinio toliko upečatljivo da može nositi njegovo ime i vjerojatno će ubuduće.“ (Nagel, 1996, 87)

Nakon romana *Zbogom oružje*, Hemingway postaje izuzetno poznat u javnosti, ne samo zbog literarnih uspjeha, već i zbog njegova razvoda koje je bio zastupljen u svim poznatim novinama. Nakon uspjeha prva dva romana, odlučio je ponovo iskoristiti vlastito iskustvo kao nadahnuće za iduće djelo. Ovoga puta inspiracija je španjolski građanski rat.

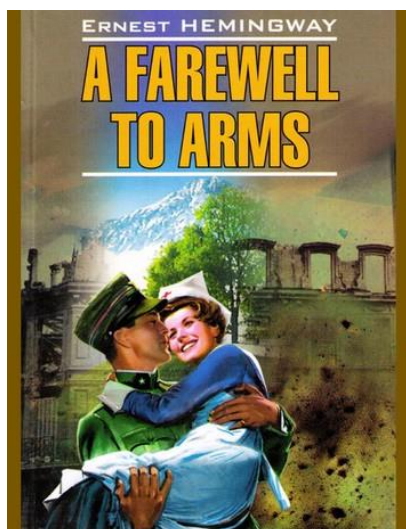
Ime njegova trećeg romana je *Kome zvono zvoni* (*For Whom the Bell Tolls*) koji je objavljen 1940. godine. (Payton Guion, 2012.). Priča prati mladog američkog sveučilišnog profesora španjolskog jezika Roberta Jordana. Glavni lik u španjolskom građanskom ratu sudjeluje kao dobrovoljac protiv fašista na strani komunista. Sam roman bazira se na Hemingwayevim iskustvima u Španjolskoj tijekom rata. Djelo obuhvaća izmišljene odnosno fiktivne likove, likove koji su inspirirani stvarnim ljudima i likove koji su doista bili dio Španjolskog građanskog rata.

Ovaj roman postigao je veliki uspjeh, prodan je u više od pola milijuna primjeraka u samo nekoliko mjeseci te je nominiran kao finalist Pulitzerove nagrade (Meyers, 1985.).

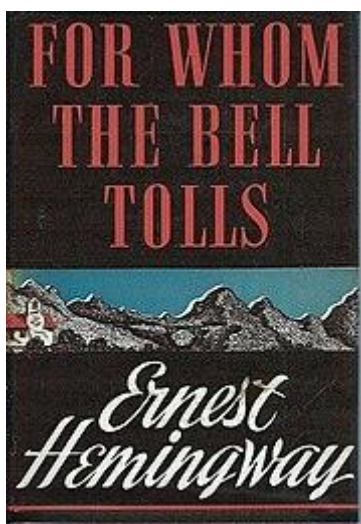
Slika 6: A sunce izlazi

Slika 7: Zbogom oružje

Slika 8: Kome zvono zvoní

Osim romana, Hemingway je pisao kratke priče s kojima je također doživio uspjeh i slavu. Njegove najpoznatije kratke priče bile su *Hills Like White Elephants* (hrv. *Brda kao bijeli slonovi*), *A Clean, Well Lighted Place* (hrv. *Up in Michigan* i kolekcija *To Have and Have Not* (hrv. *Imati i nemati*) (Payton Guion, 2012.).

Ostala djela:

- Tri priče i deset pjesama (Three Stories and Ten Poems, 1923.)
- Proljetne bujice (The Torrents of Spring, 1925.)
- U našem vremenu (In Our Time, 1925.)
- Muškarci bez žena (Men Without Women, 1927.)
- Smrt popodne (Death in the Afternoon, 1932.)
- Snjegovi Kilimandžara (The Snows of Kilimanjaro, 1932.)
- Pobjednik ne dobiva ništa (Winner Takes Nothing, 1933.)
- Zelena brda Afrike (Green Hills of Africa, 1935.)
- Peta kolona (The Fifth Column, 1938.)
- Prvih četrdeset devet novela (The First Forty-Nine Stories, 1938.)
- Kome zvono zvoní (For Whom the Bell Tolls, 1940.)
- Preko rijeke i u šumu (Across the River and Into the Trees, 1950.)
- Starac i more (The Old Man and the Sea, 1952.)
- Pomična svečanost (A Moveable Feast, 1964.)
- Otoci u struji (Islands in the Stream, 1970.)
- Rajski vrt (The Garden of Eden, 1987.)
- Istina u svitanje (True at First Light, 1999)

2. KUBA U HEMINGWAYU

Ernest Hemingway je 1928. godine odlučio otputovati u Španjolsku te je poveo sa sobom ženu Paulinu, dvojicu sinova i Paulininu sestru Jinny. Na putu su trebali odsjesti u Havani, glavnome gradu otoka Kube i to je bio prvi puta da je posjetio ovu šaroliku zemlju. Tamo su bili samo tri dana, no to je bilo dovoljno da se Hemingway potpuno zaljubi u taj otok. Ponovo se vratio 1932. godine s dva bliska prijatelja kako bi se natjecali na Marlin¹ run-u. To je poznato internacionalno natjecanje u ribolovu na velike oceanske ribe poput sabljarki, tuna, wahoo itd. Zaposlio je i prijatelja Carlosa Gutierrezu koji ga je mnogo naučio o ribolovu, a posebice kako pravilno namjestiti mamac da bi ulovio ribe na različitim dubinama.

Hemingway je naprosto bio oduševljen novim iskustvom te je kupio novi brod „Pilar“ i ponovo se priključio natjecanju i sljedeće godine. Poveo je dvojicu prijatelja od kojih je jedan Charles Cadawalder, dekan povijesne akademije u Philadelphiji, a drugi Henry Fowler, stručni znantvenik za ribe istog sveučilišta. Zajedno su proučavali i otkrivali razne vrste sabljarki te su nakon mjesec dana mogli klasificirati sve sabljarku u Sjevernom Atlantiku. 1933. je napisao članak za Esquire Magazine pod naslovom „Marlin off the Morro: A Cuban letter“, u kojem je opisao svo svoje iskustvo koje je stekao.²

Grupa ribara je preimenovala naziv turnira u The Ernest Hemingway International Billfish tournament zbog njegove strasti prema ribolovu. Ernest je čak i pobjeđivao u natjecanjima i osvojio kup na prva tri natjecanja. I danas se ovo natjecanje smatra jednom od najstarijih ribolovnih turnira na morske velike ribe.

Upravo je život na Kubi inspirirao poznatog pisca za stvaranje djela Starac i more. Osim što je upravo Havana mjesto radnje poznatog romana, motivi koji se u djelu spominju proizlaze iz Hemingwayevog života provedenog upravo u Havani.

Istočno od Havane, u malenom gradu za radniču kalsu San Francisco de Paula, nalazi se Finca Vigia- kuća slavnog pisca Ernesta Hemingwaya. Lokalno stanovništvo ga je poštovalo jer ne živi raskošnim životom, već stanuje u trošnoj kući bez ikakvog luksuza.

¹ Marlin-sablarka

² For the love of fan Island pribavljeno sa: <http://www.hemingwaycuba.com/> 07.09.2020.

Kupio ju je 1940 godine za 12.500 američkih dolara, a u njoj je napisao dva najpoznatija djela *Kome zvono zvoni* i *Starac i more*. Nakon njegove smrti vlada Kube je uzela vlasništvo kuće i otvorila muzej za turiste. (Hemingway, 2004).

Kuba za Hemingwaya predstavlja mjesto značenja kreativnost i identiteta. Hemingway je povremeno izražavao negativne osjećaje prema SAD-u, Španjolskoj i Francuskoj, ali Kuba je bila oslobođena tih kritika. Upravo je Kuba oblikovala Hemingwayev život i pisanje možda više od bilo kojeg drugog mjesta. (Hotchner, 2015.)

Kuba je za Ernesta Hemingwaya bila obojena atmosferom malog grada, daleko od buke Havane. Kritika i biografija u vezi s ovim razdobljem zanemaruju ono što je možda bilo najutjecajniji aspekt života u Finca Vigii: činjenica da je španjolski bio dominantan jezik kuće i glavni jezik Hemingwaya u drugom dijelu njegova života. Uranjanje u kubansku kulturu izvijestilo je sve dimenzije Hemingwayeve stvarnosti, a kasnije je prestalo biti egzotično kulturno uranjanje i na kraju ušlo na prag onoga što je Hemingway shvaćao kao vlastitu kulturu i biće. U nekoliko navrata, gotovo uvijek na španjolskom Hemingway se opisao kao građanin otoka. U romanu *Starac i more* pisac je u više navrata koristio španjolske izraze što je samo dokaz koliko je život na Kubi utjecao na njegov život, ali i na njegov identitet. (Kenneth, 1995.)

3. STARAC I MORE

Starac i more kratki je roman američkog pisca Ernesta Hemingwaya. Roman je nastao 1951. godine na Kubi, a objavljen je 1952. godine. *Starac i more* posljednje je djelo objavljeno za vrijeme autorova života. Roman je postigao veliki uspjeh te je dočekan slavopojkama i općim oduševljenjem. Ugledni pisac prvi put dobiva Pulitzerovu nagradu, a nakon dvije godine, u obrazloženju Nobelove nagrade, doslovce stoji: „Za veliko, u stilskom pogledu prekretničko umjetničko majstorstvo modernog pripovijedanja što je nedavno iskazano u *Starcu i moru*.“ (Crnković, 1998.). Knjigu je posvetio Charlieu Scribneru i svome književnom uredniku Maxu Perkinsu. Glavni lik je Santiago, stari ribar čiji je život ispunjen raznim iskustvima, potječe s Kanarskih otoka i njegovo španjolsko podrijetlo utječe na roman. Nakon doseljavanja na Kubu u svojim dvadesetima, kasnije u životu Santiago sanja o Kanarskim otocima i miješa kubanski i poluotočni španjolski rječnik. Njegov opis ima mnogo sličnosti s opisom Gregoria Fuentes, Hemingwayeva prvog kolege. (Jeffrey, 2017.). U ovaj roman Hemingway je uložio sve svoje dugogodišnje iskustvo ribolovca u Meksičkom zaljevu. To se iskustvo ogleda i u najmanjim pojedinostima opisa ribolova i života starog ribara koji se sav život bavio tim poslom na pošten i, rekli bismo, junački način. *Starac i more* zauzima posebno mjesto u Hemingwayevu opusu. Glavni lik izvrnut je velikim opasnostima i nezgodama, ali nikad ne gubeći vjeru u sama sebe.

Roman predstavlja posljednji proplamsaj njegova stvaralačkog genija i sažetak nagomilanog iskustva pripovjedača i ribolovca. O njegovoj se prozi obično kaže da je „tvrdo kuhana“, što će reći da je jezgrovita, opora i suzdržana. To je naoko vrlo jednostavan stil, ali ta jednostavnost zavarava, u što se može uvjeriti svatko tko ga pokušava prevoditi na neki strani jezik. (Crnković, 1998.).

3.1 KRATAK SADRŽAJ

Starac i more roman je u kojem glavnu ulogu ima starac imena Santiago. Roman započinje njegovim odlaskom u ribolov, gdje je proveo osamdeset četiri dana, a da nije ulovio ni jednu ribu. Prvih četrdeset dana uz njega je bio dječak imena Manolino. Kako starac nije imao prevelikog uspjeha u lovu ribe, dječakovi roditelji mu zabrane da ga dalje prati jer su smatrali kako je starcu ponestalo sreće. Iako je dječak iznova pokazivao želju da ponovno plovi sa starcem, on mu objasni kako to nije dobra ideja jer je sada napokon u sretnom čamcu.

Slobodno vrijeme provodili su na „Terasi“, gdje su se sastajali i mnogi drugi ribari. Mnogi su zadirkivali starca, no on se nije ljutio. Tamo su slušali koliko je tko ulovio ribe, kakva je struja i gdje je najbolje baciti mrežu. Starac je već u planu imao ponovni odlazak u ribolov, ali ovaj put, ne planira se vratiti bez velikog, veličanstvenog plijena.

Dječak je veoma volio starca, brinuo se je li jeo, pio, spavao. Često mu je donosio kavu i topli obrok. Starac mu je prepričavao svoja iskustva, pričao mu je o bezbolu i još o mnogočemu.

Došao je taj trenutak, starac je krenuo u novu avanturu. Čuo je oko sebe zvukove udaranja vesla o more, ali je znao da će se oduprijeti daleko na pučinu pa je ostavio miris kopna za sobom. Razmišljao je o ribama, golfskim travama, račićima i svemu ostalome što se nalazi u velikom plavom moru. Postavio je povraze u more, na njih je stavio mamce i bio je spreman za sve što slijedi. Razmišljao je o drugim ribarima, koji su puštali da im struja nosi udice, „ali ja ih, mislio je starac, držim upravo tamo gdje treba. Samo što nemam više sreće. Ali tko zna? Možda mi se danas posreći. Svaki dan donosi nešto novo. Dobro je kad je čovjek sretne ruke. Ali ja još više volim biti točan. Pa da budem spreman kad sreća dođe.“ (Hemingway, 1998.)

Dok je plovio, promatrao je ptice, znajući da mu mogu pomoći da uoči plijen. Uoči jato lampuga, baci povraz u vodu i priveže ga za metalni klin na krmi. Shvatio je da mu je to jato pobjeglo, ali to ga nije obeshrabrilo dok je i dalje sanjario o svojoj velikoj ribetini.

Uz pomoć ptice opazio je jato tuna. U tom trenutku zategne se krmeni povraz pod njegovom nogom, pa ostavi vesla i ulovi ribu. Nije to bila riba kojoj se nadao, ali je zaključio da će biti dobar mamac. Starac je mnogo pričao na glas, izražavao je svoje misli, ideje i zaključke. Zaključio je da je vjerojatno počeo pričati sam sa sobom kada ga je dječak napustio. Odjednom, motreći svoje povraze, primijetio je kako se jedna od šiba naglo zadrhtala. Upravo u tom trenutku, krenula je prava borba. Starac je molio ribu da se ulovi, da se još jednom okrene i vrati. Znao je da je strpljenje ključno u ovom trenutku, strpljenje i ustrajnost. Riba bi zagrizla udicu, pa pustila, povukla povraz pa pustila. Starac je bio opčinjen ribom i njenom snagom, dao bi sve samo da je može na trenutak vidjeti da zna s kime se bori, ali se bojao da će onda riba vidjeti s kime se bori i da će onda shvatiti da može lako pobijediti. Mnoge su misli prolazile kroz Santiagovu glavu dok na sve načine pokušavao uloviti ovu nevjerojatno tešku ribu. Više puta se sjetio dječaka Manolina i kako bi volio da je s njim da mu pomogne. Borba je bila teška, psihički i fizički. Iako je starac bio siguran u sebe i svoje sposobnosti svejedno ga je ulovio strah, no nije dozvolio negativnim mislima da ga obuzmu, znao je da mora ostati pozitivan. Četiri sata nakon, riba je i dalje bila neumorna, vukla je čamac, ali je starac bio spreman i čvrsto upregnut držeći povraz na leđima. Sunce je već odavno zašlo, a starac je razmišljao na glas o mnogim stvarima, o ribi, moru, dječaku i mnogim drugim stvarima koje su mu pomagale da izdrži situaciju u kojoj se nalazi. Znao je da ne smije odustati, to bi za njega bio veliki poraz, a nakon toliko vremena „nesreće“ koja ga je pratila nije mogao dozvoliti da odustane. Odjednom, ptica sleti na starčev čamac. Starac počne razgovarati s njom, molio ju je da oстане s njim. U tom trenu, riba naglo potegne pramac i baci starca na pramac, bacila bi ga u more da se nije pridržao. Ptica je odletjela, a starac nije ni primijetio. Tek kad je riba popustila, starac se osvrnuo za pticom jer se zaželio njena društva, no nažalost, ptice više nije bilo. Stigle su ga nove nevolje, lijeva ruka mu se potpuno zgrčila. Nadao se da riba neće učiniti ništa iznenadno jer ima samo jednu korisnu ruku. Smatrao je da su grčevi znak da ga izdaje vlastito tijelo. Povraz se penjao, a pored čamca na samoj površini mora pojavila se riba. Izranjala je dugo, a po njenom predivnom tijelu slijevala se voda. Veličanstveni prizor ostavio je starca bez riječi iako se za svoga života nagledao mnogo veličanstvenih prizora. Glava i leđa bila su joj grimizna, pruge na bokovima samo su još više naglašavale njenu predivno svijetlo ljubičastu boju. Kljun joj je bio veličine palice za bejzbol, a njena dužina bila je duža od

čamca pola metra. Iako se držao čvrsto i hrabro, vidjevši njenu veličinu nije mu bilo svejedno. Vidio je starac u svome životu mnogo riba, mnogo velikih riba, ali nikada ovakvu. Ovo je prvi put da se susreće s ovakvom ribom potpuno sam. Uz sve nevolje koje su ga snašle, pronašao je motivaciju upravo u njenoj veličini i ljepoti. Starac je bio umoran, iscrpljen i gladan, mislio je na Velike lige, Jenkije, DiMaggia. Prisjećao se prošlih vremena, uspjeha iz mlađih dana i mnogih drugih stvari koje ne može promijeniti, ali ih se može prisjetiti. Nadao se da se neće susresti s morskim psima. Dok je prolazio kraj velika otoka od sargaške trave jedna lampuga zagriže udicu. Nakon kratke borbe starac je ulovi. Taj ulov mu je dao snage da nastavi, jer je znao da ima dovoljno hrane za dva dana dok riba kroz cijelu borbu nije ništa pojela. Osjećao se nadmoćno nad ribom, prošli su ga grčevi i bol u leđima, ali znao je da se ne smije opustiti jer će riba to osjetiti. Shvatio je da dva dana nije spavao, stavio je povraz u desnu ruku i podmetnuo pod nju bedro kako bi svojom težinom zaustavio ribu ako pokuša slomiti povraz. Starac napokon zaspi. Sanjao je jato pliskavica za vrijeme njihova parenja, kako skaču visoko u zrak i potom ponovno padaju u istu jamu u vodi iz koje su skočile. Sanjao je kako leži u svom krevetu dok puše hladan vjetar. Spavao je mirno i spokojno sve dok ga nije probudila njegova desna šaka koja ga je udarila u lice. Lijevu ruku nije osjećao, ali je kočio desnom koliko god je mogao. Povraz mu je parao leđa i lijevu ruku koja je trpjela sve napore u ovoj dugo očekivanoj borbi. Starac pomisli da je to ono što je cijelo vrijeme čekao. Odlučio je naplatiti joj sve muke koje mu je donijela. Pitao se zašto je tako iznenada izronila, je li možda zbog gladi? Ili ju je nešto uplašilo u tami? Bio je zbunjen jer se činila tako sigurna u sebe i neustrašiva. Primijetio je da ide prema istoku, što znači da se od umora prepustila struji. Nakon skoro dva sata počela je kružiti oko čamca, točno kako je starac i predvidio. Odlučio je da će odmoriti dok riba kruži jer je svjestan da mu treba energije za ono što slijedi. Nakon tri kruga, starac je ugleda, izronila je na tridesetak metara od čamca i starac je vidio rep koji strši poput najveće oštrice kose koju je ikada ugledao. Čekao je pravi trenutak da je probode harpunom, ali kako bi to uspio trebala bi biti skroz blizu čamca. Mučila ga je vrtoglavica, što i nije čudno s obzirom na sve što je prošao. Nekoliko puta je osjetio da gubi svijest, ali znao je da to ne smije dopustiti, onda će sve učinjeno biti uzalud. Prikupio je svu snagu, bol i cijelim svojim bićem primaknuo je ribu bliže čamcu. Plivala je tik do čamca, napokon ju je ugledao izbliza. Znao je da je to taj trenutak i da više nema što izgubiti. Podigao je harpun visoko, naviše što je mogao

i zarije ga svom snagom u bok ribe ispod velike prsne peraje. Osjetio je kako željezo prodire u nju pa ga je zario još dublje cijelom svojom težinom. Riba kao da je tim udarcem ponovno oživjela. Podigla se visoko iznad čamca otkrivši svu svoju snagu, ljepotu i veličinu, a zatim se vrati u more i zalije starca i cijeli čamac vodom. Starac osjeti slabost, mislio je da je gotovo, da se vraća kući poražen. Ponovno otvori oči i ugleda ribu kako leži na leđima u krvavom moru dok vršak harpuna viri iz njenih leđa. Starac je dlanovima pokrio lice i uzeo trenutak da svlada sve emocije koje su se prožimale njegovim bićem. Bio je svjestan da mora ostati priseban i da ima još mnogo posla. Krenuo ju je privezivati za čamac jer drugog načina nije bilo, bila je prevelika. I vjetar je bio na njegovoj strani, nije mu trebao kompas kako bi pronašao put do kuće, topli pasat koji je puhao sam će odraditi taj posao. Starac se napokon opustio, riba je ulovljena, ruke ga ne bole i prestale su krvariti, bol u leđima također je nestala, sve mu je djelovalo nestvarno. Nakon sat vremena napadne ga prvi morski pas. Nije on došao niotkuda, pojavio se nakon što se tamni oblak krvi raspršio po moru. Bio je to krupan morski pas, mogao je plivati brže od bilo koje ribe u moru. Kada ga je starac ugledao odmah je pripremio harpun i bio je spreman. Znao da je da je bilo predobro da bi bilo istinito. Morski pas navali na ribu, zagrize meso iznad repa, starac stane iznad njega i zarije mu harpun u glavu. Starac je uspio, morski pas se prevrnuo i potonuo. Iako ga je ubio starac je znao da će krv njegove ribe privući još morskih para, a on je upravo ostao bez harpuna i svog konopca. Razmišljao je kako bi bilo lijepo da nikada nije ni ulovio ribu, nego samo da leži u svojoj sobici na novinama. Odjednom trgne se starac i sjeti se onoga čega što cijeli život slijedi: „Čovjek može propasti, ali ne može biti poražen.“ Tjerao je svoj um prema sretnim mislima, trudio se razmišljati o nečemu veselom. Privezao je nož za držak vesla, na taj način će biti spreman za idući napad ako do njega dođe. Lagano je jedrio dva sata, odmarao se i jeo je meso sabljarkne ne bi li na taj način prikupio malo snage. Odjednom zapazi još jednog morskog psa. Starac je mislio da je spreman, ali nije znao da mu prilaze dvojica. Jedan je zaronio ispod čamca i trgao meso s ribe, drugi je došao naglo širom otvorenih očiju i ralja kako bi izjeo meso ribe s mjesta gdje je već bila načeta. Starac zarije nož na veslu ravno u glavu drugog morskog psa, koji se prevrne i potone u bezdane dubine i dalje žvaćući komad ribe kojeg se dočepao. Čamac se i dalje tresao od napada prvog morskog psa pa starac zategne jedra kako bi se čamac okrenuo da vidi tu psinu. Kada ga je vidio, starac se nadvije preko ograde čamca i nasrne na njega, pogodio ga je u

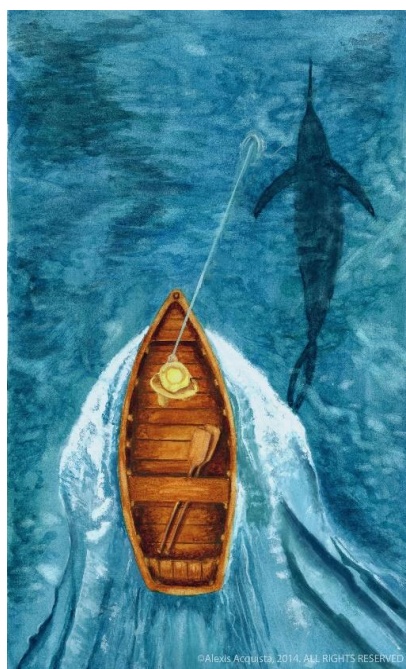
meso i time mu nije nanio mnogo štete. Psina ponovno izroni iz vode i ovaj put, starac ga pogodi ravno u sredinu glave. Starac je bio očajan, morski psi pojeli su mu četvrtinu ribe i to onog najboljeg dijela. Razmišlja kako se nije trebao otisnuti tako daleko. Nije mogao ni pogledati ribu tako unakaženu, osjećao se krivim. Odlučio je da se neće sažalijevati sam nad sobom, veći je problem bio krvavi trag koji su starac i riba ostavljali po moru. Upravo je to ono što je privuklo još jednog morskog psa. Došao je naglo i imao je ralje u koje bi stala cijela ljudska glava. Starac ga je pustio da se okomi na ribu i onda mu je zabio oštricu ravno u mozak. Uspio ga je ubiti, ali je slomio oštricu noža. Starac je ulovio kormila. Ovaj put se nije ni osvrnuo kako bi vidio morskog psa kako nestaje u beskrajnim morskim dubinama iako ga je to uvijek opčinjavalo. Ostala mu je još kuka, dva vesla, palica i kormilo. Pomisli kako je prestar da bi dotukao psine palicom. U sumrak slijedi novi napad, dva morska psa približila su se čamcu. Starac je dao sve od sebe, udarao ih je palicom po vrhu njuške, no to ih nije spriječilo da se najedu njegove ribe. Nestali su, a starac nije mogao ni pogledati svoju ribu. Znao je da je fali više od pola. U neko doba, opazi odsjaj gradskih svjetala. Usmjerio je čamac prema svjetlima i nadao se da će uskoro stići kući. Nadao se kako se više neće morati boriti, nije više imao snage, a ni oružja. Ali opet se borio. Došli su u čoporu. Mlatio ih je po glavama dok je slušao kako žvaču ono malo što je ostalo od ribe. Znao je da je ova borba uzaludna. Jedan od njih je navalio na glavu ribe, starac je znao da je gotovo. Slomio je kormilo i oštrim vrhom udarao po njima. Morski psi su nestali. Uspio je namjestiti slomljeno kormilo i nastavio dalje ploviti. Više ništa nije osjećao. Morski psi su prilazili čamcu kako bi pojeli posljednje ostatke onoga što je nekada bila riba, ali starac se nije obazirao. Zaključio je da mu je vjetar ipak prijatelj, krevet također pa i veliko more. Kada je napokon stigao na obalu, sva svjetla su bila ugašena. Nije bilo nikoga da mu pomogne pa je sam dovukao čamac blizu obale, pa ga zaveže. Ležao je nepomično s jarbolom na ramenu neko vrijeme prije nego li je došao do svoje kolibe. Legao je pokrio se i zaspao s licem u novinama. Dječak je ujutro kao i svakog jutra provirio u starčevu kolibu, kada mu je ugledao krvave ruke zaplakao je, plakao je cijelim putem nizbrdo dok se spuštao do „Terase“ starcu po kavu. Ribari su se spustili do starčeva čamca i u čudu gledali kostur ribe koju je starac dovukao. Neki su je čak i mjerili jer nikada ništa takvo nisu vidjeli. Dječak uzme kavu i donese je starcu. Sjedio je kraj njega sve dok se nije probudio. Starac se probudi i kaže dječaku da je pobijeđen. „Ali nije te ona pobijedila. Riba.“ reče dječak. Starac je odlučio kljun ribe

pokloniti dječaku. Dječak ga je uspio nagovoriti da ponovno odu zajedno ribariti iako starac vjeruje da nema sreće. Dječaku nije bilo bitno ima li starac sreće ili ne, on je znao da još puno toga ima za naučiti, a od koga bi mogao više naučiti nego od starca? Isplanirali su svoju iduću avanturu nakon što se starac oporavi od ove prethodne. Dok su se turisti okupljeni na „Terasi“ divili velikoj, dugačkoj, bijeloj hrptenjači s golemim repom, starac je ponovno spavao u svojoj kolibi i sanjao lavove dok je dječak sjedio kraj njega i promatrao ga.

Slika 9: Starac i riba

Slika 10: Starac i riba

4. LIKOVI

Djelo *Starac i more* nema mnogo likova, ali likovi koji se u djelu spominju toliko su kompleksni i specifični da nema ni potrebe da ih bude mnogo. Lik starca Santiaga pojavljuje se kroz cijelo djelo, a najdulji dio romana odvija se dok je starac sam na moru. Njegovi unutarnji i vanjski monolozi prikazuju njegovu želju za izolacijom od ostatka svijeta iako u teškim trenucima žali što s njim nije njegov jedini prijatelj, dječak Manolino. Riba na samom početku borbe predstavlja neprijatelja, no nakon što su ona i starac zajedno prošli mnoge nevolje, starac je počinje gledati kao svoga brata.

4.1 Starac

„Starac je bio mršav i koščat, s dubokim borama na šiji. Obrazi mu bijahu posuti smeđim flekama od benignog raka kože što ga izaziva sunce svojim odsjajem na tropskim morima. Mrlje su mu se protezale niz obje strane lica, a na rukama je imao duboke žuljeve od povlačenja teških riba na povrazu. Ali ti žuljevi nisu bili svježi. Bili su stari kao i erozije u pustinji bez riba. Sve ja na njemu bilo staro osim očiju koje bijahu boje mora, vesele i neporažene.“ (Hemingway, 1998:19.) Na samom početku knjige, starac pati jer 84 dana nije ulovio niti jednu ribu i svi ga u njegovom malom selu ismijavaju. Iako je Starčev životni vijek pri kraju, sva njegova znanja prenosi dječaku Manolinu. Starac je tijekom svoje pustolovine na moru u teškim trenucima razmišljao samo o 3 stvari: Manolinu, Joeu Di Maggiu i Yankeesima. Starac je bio izrazito ponosan čovjek i upravo se zbog ponosa se otisnuo tako daleko od obale. Osim ponosa imao je veliku želju promijeniti svoju sreću. Puna tri dana Santiago se borio s ribom. Iako je bio slab, rasječenih dlanova i s utrnutim rukama, starac i dalje nije odustajao. Upravo je bol ono što je na neki način spojilo starca i sabljarku. Gledajući njene rane dok su je morski psi trgali na putu prema Havani, starac je postao svjestan svojih. Iako je bio gladan, neispavan i ozlijeđen starac ni u jednom trenutku nije pomislio pustiti ribu, podići ruke i odustati. Upravo je njegova ustrajnost ono što ovom djelu daje posebnu moć.

More je za starca predstavljalo nešto posebno. „Uvijek o moru mislio kao o la mar, kako ga ljudi zovu na španjolskom kad ga vole. Kadšto oni koji ga vole govore ružno o njemu, ali uvijek govore kao da je riječ o ženi. Niko od mlađih ribara, koji se služe plutačama kao plovcima i koji posjeduju motorne čamce što su ih kupili kad su dobro zarađivali na jetrima morskih pasa, nazivaju more „el mar“, u muškom rodu. Govore o njemu kao o suparniku ili o nekom mjestu ili čak kao o neprijatelju. Ali starac je oduvijek mislio o njemu u ženskom rodu kao o nečemu što dijeli ili uskraćuje velike milosti, a ako je gdje kad divlje ili zlo, to je samo zato što ne može biti drukčije. Mjesec djeluje na njega kao i na žene, mislio je.“ (Hemingway, 1998:32.)

Kritičari vjeruju kako je Ernest Hemingway inspiraciju za glavnog lika romana, Santiaga pronašao u svome prijatelju Gregoriju Fuentesu. Gregorio je imao plave oči te je rođen u Kanarskom otočju. Nakon što je s deset godina prvi puta plovio morem, nikada nije ni prestao. U dvadesetim godinama se preselio na Kubu isto kao starac koji često sanja lavove i Afričke obale s kojih je davno otišao (Jeffrey, 2017.).

5.1 Manolino

Dječak Manolino pojavljuje se na početku i na kraju romana. Iako starac nije poveo dječaka u njegovu veliku avanturu, dječak mu je uvijek bio u mislima. Dječak ima veliku ulogu u ovom romanu jer on iz starca izvlači osnovne ljudske vrijednosti, ljubav i prijateljstvo. Iako je između dječaka i starca veliki generacijski jaz, Santiago i Manolino pokazuju veliku razinu poštovanja jedno prema drugome. Starac dječaka smatra jednako vrijednim. Manolino se sa svojim postupcima i djelima ni ne čini poput dječaka, ozbiljan je i spreman u svakom trenutku pomoći starcu. Oni ne razgovaraju kao starac i dječak, nego poput dva prijatelja koja se jako dugo poznaju. Dječak izrazito cijeni starca i kao čovjeka i kao ribara. Sve što dječak zna o moru naučio je od starca. Manolino otvoreno iskazuje starcu ljubav, donosi mu hranu, pokrivače, kavu i novine. Otac je dječaku zabranio da plovi sa starcem nakon što 40 dana nije ulovio niti jednu ribu. Rekao mu je kako starca prati loša sreća. Dječak nije vjerovao u to, on je bio odan Santiagu i iako nitko

drugi u njihovom malom mjestu nije vjerovao u starca, dječak je. Na kraju romana, nakon što se Santiago vratio, dječak napušta oca i njegove brodove i ponovo odlazi sa starcem bez obzira na njegovu „lošu sreću“.

Ono što dječaku daje posebnu važnost kao liku je činjenica da je njegova želja za učenjem garancija da će starac i dalje živjeti kroz sve znanje koje je prenio dječaku.

Slika 11: Manolino

6.1 Riba

U početku riba je bila starčeva neprijatelj. Težio je tome da je ulovi, da okonča njen život kako bi dokazao sebi i drugima da je i dalje najbolji ribar u Havani. Bila je to pametna riba, koja je starcu zadala mnoge nevolje dok je nije ulovio, no starac nije ni slutio da prave nevolje tek dolaze. Riba je bila veličanstvena, najveća koju je starac ikada vidio. Bila je dugačka pet i pol metara, pola metra dulja od starčeva čamca. Tri dana starac je vodio bitku sa sabljarkom. Ni u jednom trenutku nije ni pomislio odustati. „Izranjala je beskrajno dugo i voda joj se slijevala niz bokove. Blistala je na suncu, glava i leđa bijahu joj tamno-grimizni, a pruge na bokovima sve su se više širile i otkrivale na suncu svijetlo ljubičastu boju. Kljun joj je bio dug kao palica za bejzbol i šiljast kao rapir i izronila je iz vode u svoj dužini pa onda iznova uronila, gipko, poput ronioca, i starac vidje kako joj

tone veliki rep nalik na oštricu kose i kako se povraz sve više zateže (Hemingway, 1998:54.)

Iako je starac za života ulovio mnoge ribe, teže od pet stotina kilograma, nikada to nije učinio sam. „Strašna je ova ribetina, moram je obuzdati, pomisli. Ne smijem joj dopustiti da postane svjesna svoje snage ni onoga što bi mogla učiniti kad bi potegnula svom snagom. Da sam na njezinu mjestu, sad bi zapeo iz sve snage i povukao pa kud puklo da puklo. Ali one, hvala Bogu, nisu tako pametne kao mi koji ih ubijamo, iako su plemenitije i sposobnije od nas.“ (Hemingway, 1998:54.)

Nakon napada morskih pasa, starac je bio očajan. Nije mogao ni pogledati ribu jer joj je nedostajala polovica. „Poluribo, obrati joj se. Ribo koja si nekad bila. Žao mi je što sam se otisnuo predaleko na pučinu. Upropastio sam i tebe i sebe. Ali nas dvoje smo ubili mnogo psina i mnoge druge još pretukli. Koliko si ih ti dosad ubila, stara ribo? Ne nosiš uzalud ono koplje na glavi.“ (Hemingway, 1998:87.)

5. SANTIAGO KAO KODNI HEROJ ROMANA *STARAC I MORE*

Poznati autor Ernest Hemingway jednom je hrabrost definirao kao „milost pod pritiskom“. Ovo najbolje opisuje specifičnu vrstu protagonista poznatu kao kodni heroji (eng. Code Hero). Prema Phillipu Youngu, kodni heroj je onaj koji može: „Ponuditi i prikazati određene principe časti i hrabrosti koji u životu punom napetosti i boli čine čovjeka čovjekom i razlikuje ga od ljudi koji slijede nasumične impulse, kukavički i bez kršenja pravila držeći se čvrsto naučenih principa.“

Kodni heroj izraz je koji se koristi za opisivanje mnogih junaka Hemingwayevih romana. Sam Hemingway je definirao takvog heroja kao onog koji: „...nudi i prikazuje neke principe časti, hrabrosti i izdržljivosti koji u životu napetosti i boli čine čovjeka čovjekom.“ (Lizotte, 2011.) Dakle, kodni heroj je izraz koji predstavlja skup karakteristika za likove u njegovim djelima. Oni su ličnosti koje pokušavaju slijediti hiper-muški moralni kodeks i kroz ta uvjerenje osmisliti svijet. Ovaj je koncept usko povezan s konceptom stoicizma³.

U Hemingwayevom zakoniku glavni su principi čast, hrabrost i izdržljivost u životu pod stresom, nesrećom i boli.

Često je u njegovim pričama herojev svijet nasilan i neuređen; štoviše, čini se da nasilje i nered pobjeđuju. Kodni dio svakog Hemingweyevog heroja nalaže da junak djeluje časno usred gubitka bitke. Pritom pronalazi ispunjenje: postaje čovjek ili dokazuje svoju muškost i svoju vrijednost. Kodni heroj može biti fizički poražen, međutim, on ne gubi.

4

„Milost pod pritiskom“ često se koristi za opisivanje ponašanja kodnog heroja. Kvalitete hrabrosti, poniznosti i dostojanstva pred porazom definiraju Hemingweyevе junake. Te iste osobine definiraju i Santiaga, glavnog lika romana *Starac i more*. On je čovjek koji živi u siromaštvu i osamdeset i četiri dana nije ulovio ni jednu ribu. Njegova životna situacija ga motivira da krene u lov velike sabljarke daleko od obale kako bi preživio zimu, ali i kako bi dokazao sebi i drugima da ga sreća nije napustila. Putovanje testira

³ Osoba koja može podnijeti bol ili teškoću, a da ne pokaže svoje osjećaje ili se ne žali.

⁴ Santiago as the Hemingway Code Hero by Chloe Lizotte pribavljeno sa <http://www.teenink.com/nonfiction/academic/article/363606/Santiago-as-the-> 05.09.2020.

Santiagovu fizičku i emocionalnu snagu- čvrsto se hvata za svoj moral i svoje vrijednosti pred opasnošću kako bi ustrajao u epskoj borbi. Kao kodni heroj Santiago uvijek iznova dokazuje da vanjske prepreke nisu toliko važne kao unutarnja hrabrost i dostojanstvo. Glavna komponenta starčeve osobnosti koja se pokazuje presudnom za njegovo preživljavanje je mladost njegove energije i duha. Izvana, Santiago se ne čini herojem. Na prvi pogled, glavni lik se čini prilično krhkim i daleko od idealnog, slikovitog junaka. Međutim, njegov je izgled jedino područje u koje je Santiago izgubio mladost- „Sve na njemu bilo je staro, osim očiju, bile su iste boje kao more, vesele i neporažene“ (Hemingway, 1998.) Iako se njegovo tijelo može činiti slomljeno i poraženo, njegove su oči izdržljive i trijumfalne, slično kao njegova duša. Iako hendikep njegovog ostarjelog tijela postaje sve očitiji kako priča napreduje, Santiagova unutarnja snaga prevlada. Iako se definicija kodnog heroja uvelike razlikuje od stereotipnog izraza heroj, zajednička osobina koju dijele svi junaci je hrabrost. Tijekom borbe sa sabljarkom, Santiago neprestano pokazuje hrabrost i izdržljivost pred bolom i patnjom. Hemingwayevi kodni heroji zadržavaju dostojanstvo usred patnje i poraza, pa i neizgovoreni kodeks zahtijeva od Santiaga da nastavi dalje u borbi. ⁵

Iako se Santiago ponosi svojom emocionalnom snagom u tome što neprestano odbija priznati poraz (kako nalaže njegov moralni kodeks), on ne posjeduje glupi ponos u smislu čina. Santiago ne vjeruje da je bolji od bilo koga drugog i shvaća važnost poniznosti u životu. Njegova silna poniznost postaje još vidljivija tijekom njegove bitke s ribom. Santiago sebe ne smatra ništa boljim od ribe; nego misli o njoj kao o divnom protivniku. Njegova poniznost zadržava ga prizemljenim i omogućava mu da ostane moralan dok se bori sa sabljarkom. Junačka priroda Santiaga oživljava kada se čini da je najviše poražen. Iako se izvana može činiti neuspješnim kako se roman bliži kraju, njegovo unutarnje dostojanstvo nikada se ne pokoleba. Stalno ostaje vjeran svojim principima iako je suočen s nedaćama. Santiago prikazuje osnovnu bit Hemingwayeva kodnog heroja, spoznaju da je pobjeda povezana s unutarnjom snagom i dostojanstvom u središtu kaotičnog, patničkog svijeta. ⁶

⁵ The Hemingway Code Hero pribavljeno sa <http://www.cssforum.com.pk/css-optional-subjects/group-v/english-literature/9069-hemingways-hero-code-hero.html> 06.09.2020.

⁶ Santiago as Code Hero in Hemingway's The Old Man and The Sea pribavljeno sa <https://www.123helpme.com/essay/Santiago-as-Code-Hero-in-Hemingways-The-45291> 06.09.2020.

6. ALIJENACIJA U DJELU *STARAC I MORE*

Starac je glavni lik, koji je izoliran od okoline tijekom svog boravka na moru. Izolacija je za njega slabost (pati zbog samoće), ali je i neophodan element u borbi s ribom. Iako starac prihvaća pomoć ljudi oko njega (posebno dječaka), sam se bori sa sabljarkom, jer mora dokazati sebe i svoje sposobnosti. Novela *Starac i more* ispunjava očekivanja beat generacije. Donosi priču o starcu koji živi u selu na kubanskoj obali, izoliran od stvarnih problema i utjecaja promjena u svijetu. Santiago je otuđen od ljudi i tri dana i tri noći ostaje sam na moru. Čak i prije nego se udaljio od obale, starac je ribario sam, živio je sam, a seljani nisu pretjerano pazili na njega. Starcu nije smetalo što je često sam, za to vrijeme on uspostavlja solidarnost sa svijetom prirode oko sebe. Upravo mu to omogućuje lakše podnošenje poteškoća. Njegova izolacija stvara u njemu osjećaje bratstva sa stvorenjima vode i zraka. Obožava leteće ribe, zelene kornjače i trupce i naziva ih braćom. Kada je umorna ptica sletjela na njegov čamac, starac je osjećao presretno i želio je raširiti jedro kako bi joj bilo ugodnije. Bilo mu je žao ptice i smatrao je da je ptičji život najteži od života svih živih bića. Suosjećao je čak i sa sabljarkom te ju je zvao bratom. Poželio je da je može nahraniti kao što hrani sebe. (Brooks, 2009)

Hemingway se može smatrati sinom prirode. Njegov odgoj u prirodi, njegovi roditelji i rano obrazovanje, svoje osobno iskustvo u prirodi i njegov bliski kontakt s prirodom- svi ti čimbenici izravno utječu na oblikovanje njegova pogleda na prirodu i povezanost s njom. Za njega priroda nije samo korisna, nego je i mirna i sveta. U ranoj fazi svoga pisanja, Hemingway opisuje mnoge otuđene likove. Oni su otuđeni od prirode, otuđeni od društva i otuđeni od sebe. Hemingway smatra da su ratni događaji i mehanizirana proizvodnja, uključujući modernu tehnologiju uništile ljepotu prirode i doveli do većine problema u modernom društvu, zbog toga su se povećali sukobi između čovjeka i prirode, čovjeka i čovjeka i čovjeka i samog sebe (Baker, 1969)

Najveći broj događaja u djelu odvijaju se dok je Santiago sam. Osim Manolinova prijateljstva, karakterizira ga samoća. Njegova supruga je umrla, živi sam i lovi ribu. Unatoč tome, baš kao što se odbija predati smrti, odbija se predati usamljenosti. On pronalazi prijatelje u drugim stvorenjima. Leteće ribe njegovi su glavni prijatelji na oceanu, a sabljarka zajedničkom borbom postaje njegov brat. O oceanu misli kao o ženi

koju voli. Santiago razgovara sa sobom, razgovara s oslabljenom lijevom rukom i zamišlja Manolina kako sjedi pokraj njega. Upravo ga sva ta prijateljstva (zamišljena i stvarna) sprječavaju od sažalijevanja. Kao rezultat toga, on ima podršku da postigne ono što se čovjeku čini fizički nemogućim. Realističan je i svjestan sebe i svojih sposobnosti. Strpljivo čeka svaku priliku kako bi pokazao što može. Njegovi postupci su kratki i točni. Nema ničega nepotrebnog.

Ova tema ljudske otuđenosti pojačana s nekoliko simbola: bejzbol kojeg starac voli i o kojem konstantno misli i priča, kao i borbe s bikovima, lov i ribolov koje Hemingway često koristi u svojim djelima.

7. SIMBOLIKA U ROMANU *STARAC I MORE*

Ne možemo zanemariti skriveno značenje odnosno simboliku u romanu *Starac i more*. Iako se u početku čini da je roman o moru, ribarima i ribama, kada čitatelj nastavi čitati može vrlo brzo razumjeti da roman predstavlja životnu borbu s kojom se svaki pojedinac može povezati na svoj način. Ernest Hemingway, čija je proza bila izrazito štedljiva i jednostavna, u svojim je djelima često koristio alegoriju⁷ da bi pripovijedao univerzalne priče sa što manje riječi. U njegovim djelima, pa tako i u djelu *Starac i more* često se istodobno odvijaju dvije paralelne priče: jedna na površinskoj razini, a druga na simboličkoj razini.

7.1 MORE

More ima veliku ulogu u ovome romanu. Glavni dio priče odvija se na moru. More predstavlja „svemir“ i starčevu izolaciju u „svemiru“. Iako ljudi imaju svoj identitet na različitim mjestima, u svemiru su ljudi nemoćni i sami te postaju ono što stvarno jesu. Santiago u svom selu ima identitet ribara i uvijek se može osloniti na Manolinovu pomoć. Međutim, na moru se Santiago suočava sa svojim krajnjim izazovom, bez pomoći i priznanja. Prema Hemingwayu, čovjek se najbolje može dokazati u izolaciji. Ovaj je roman upravo zbog mora kao mjesta radnje primjer naturalizma u književnosti koje kontrolira život okolinom. (Fadaee, 2011.)

8.1 JARBOL

Starčev jarbol je aluzija na kršćanski križ, koji zauzvrat simbolizira bol i patnju za veće dobro. Tri krvave rane na Santiagovim rukama dok plovi ispod jarbola svoga čamca simboliziraju tri rane Isusa Krista dok je bio prikovan na križ, trpeći kako bi iskupio

⁷ Alegorija (grč. drugo govoriti) je u književnosti retorička figura kojom se prikazu pridaje vrijednost različita od doslovne; način prenesenog izražavanja u kojemu se metaforičko ili preneseno značenje ostvaruje u cijeloj slici ili cijeloj radnji.

grijehe čovječanstva. Na kraju priče Santiago nosi jarbol do kolibe na sličan način na koji je Isus nosio križ, simbolizirajući da je Santiago prihvatio svoju sudbinu onako kako je Isus prihvatio svoju. Santiago će i dalje loviti bez obzira na sve, sam i usamljen. Jednostavno će, bez sumnje, učiniti ono što pojedinci moraju: boriti se za opstanak. (Frye, 2011.)

9.1 IZGUBLJENI HARPUN

Harpun je snaga ribara na moru. Jednostavno, gubitak harpuna simbolizira gubitak snage usred mora. Santiago se borio s morskim psima uz pomoć harpuna. Kada ga je izgubio pokazao je svoju ranjivost i strah od poraza. „Odnio mi je harpun i sav konopac, pomisli, i sad mi riba opet krvari pa će doći drugi.“ (Hemingway, 1998:79) Izgubljeni harpun simbolizira gubitak moći i snage.

10.1 SANTIAGOVE OČI

Iako je Santiago fizički opisan kao star čovjek, njegove oči su oduvijek iste boje, bez ikakve promjene. Njegove oči simboliziraju njegovu nepromijenjenu odlučnost da postigne svoj veliki ulov u životu. „Sve je na njemu bilo staro osim očiju koje bijahu boje mora, vesele i neporažene.“ (Hemingway, 1998:19)

11.1 MANOLINO

Manolino je dječak koji prati Santiaga, pomaže mu i uvijek je tu za njega. Dječak simbolizira Santiagovu mladost i Isusovog učenika. Manolino također simbolizira odgovornost mladih da brinu o starijima. Kada bi ga starac ugledao, vidio bi sebe u mladosti. Dijelili su mnogo sličnih osobina, želju za učenjem, ribarenjem i otkrivanjem. Dječak predstavlja nadu za budućnost i bolje sutra. „Spavao je kada je dječak ujutro zavirio kroz vrata. Puhao je tako jak vjetar da ribarske brodice nisu mogle isploviti, a dječak je spavao dokasna i potom došao do starčeve kolibe kao i svakog jutra. Vidio je da starac diše a onda je zapazio kakve su mu šake i zaplakao. Posve je tiho izašao da donese starcu kave i cijelim putem nizbrdo plakao.“ (Hemingway, 1998: 92)

12.1 Joe DiMaggio

U Santiagovim očima, sportski uspjesi čine DiMaggia nevjerojatnim, no DiMaggio je sve to uspio usprkos bolnim ozljedama s kojim se suočio tijekom karijere. Slično poput njegovih i starčeve ozljede prkose šansi da ulovio najveću ribu u karijeri. Starac je u teškim trenucima svoje misli usmjeravao ka njemu, to mu je davalo snagu i motivaciju. Upravo iz tog razloga Joe DiMaggio predstavlja snagu. Slavni sportaš također starcu predstavlja nadu za dječaka da će jednog dana biti poput njega, a ne siromašan ribar kao što je on sam. (Ford, 1967.)

13.1 OSTALI RIBARI

Ostali ribari u djelu koristili su najnoviju opremu, dok je starac ribario u malom, skromnom čamcu. Kada je starac donio kostur goleme sabljarkke ostali ribari su mu se smijali iako nikada nisu vidjeli tako veliku ribu. Pisac je iskoristio ostale ribare kako bi prikazao ljude koji razmišljaju samo o sebi. Na neki način ribari imaju ulogu sličnu kao morski psi, žele oduzeti starcu i malo ponosa što mu je ostalo, a on se slično kao sabljarka tome odupire.

14.1 RIBA

Riba simbolizira veličanstvenost prirode. Svojom veličinom, snagom i upornošću bila je strašan protivnik. Za razliku od drugih riba, ova sabljarka se nije borila sa starčevom kukom, harpunom ili ostalim oružjem, ona se borila sa starcem. U početku riba se činila izrazito uspješna u ovoj borbi, starac se namučio ne bi li je izvukao na površinu. Gledajući je kako se bori, starac je osjećao sve veću bliskost s ribom. Iako se činilo da su smrtni neprijatelji u ovoj bitci između grabežljivca i plijena, Santiago na kraju shvaća da su braća jer su u toj borbi iz istog razloga: za opstanak. Za pobjedu u ovoj borbi starac je morao

prodrijeti duboko u sebe kako bi savladao ne samo njenu snagu već i vlastita ograničenja: godine, iscrpljenost, bol, glad i žeđ. Bitka između njih dvojice nije samo pokušaj ribara da ulovi plijen i odnese ga kući, ova bitka izvlači najbolje iz Santiaga gurajući ga do samog ruba njegovih granica izdržljivosti. Bitka postaje simbolom stalne borbe pojedinaca za opstanak u prirodi. (Fadaee, 2011.)

15.1 MORSKI PSI

Morski psi simboliziraju grubu silu uništavanja, oni su bezumna bića koja slijede svoje osnovne instinkte. Pa ipak, njihovi instinkti ih privlače na njihovu smrt. Kada su napadali starca i hranili se njegovom ribom prišli su čamcu dovoljno blizu da ih starac ubije. Što ih održava na životu, to ih i ubija. Ni njihov život ni njihova smrt ne služe nikakvoj svrsi. Pobjeđivši ih čistom snagom volje i inovacijama, Santiago je za cilj imao ne samo spasiti svoj život, spašavao je i ribu.

U drugoj interpretaciji, morski psi simboliziraju i sve kritičare s kojima se Hemingway suočio u stvarnom životu. Hemingway je uzeo dugačku pauzu od javnog pisanja, a njegova najnovija publikacija dobila je negativne kritike. Čini se da ovaj roman te kritičare dovodi u usporedbu s morskim psima koji kruže i vrte se.

16.1 LAVOVI

Santiago tri puta sanja ugodan san o lavovima koji se igraju na plažama u Africi. Prvi put sanjao je noć prije nego što je krenuo na svoju trodnevnu ekspediciju, drugi put kada je uspio nekoliko sati odspavati u svome čamcu dok se borio sa sabljarkom, a treći put na samom kraju knjige. U stvari, trijezno obećanje trijumfa i regeneracije kojom se roman zatvara podržano je konačnom slikom lavova. Budući da Santiago lavove povezuje sa svojom mladošću, san sugerira prirodu života. Starac zamišlja lavove, žestoke

grabežljivce kako se igraju. Njegov san sugerira sklad prirode suprotstavljenih sila- života i smrti, ljubavi i mržnje, uništenja i obnavljanja- prirode.

8. STARAC I MORE I OSTALE UMJETNOSTI

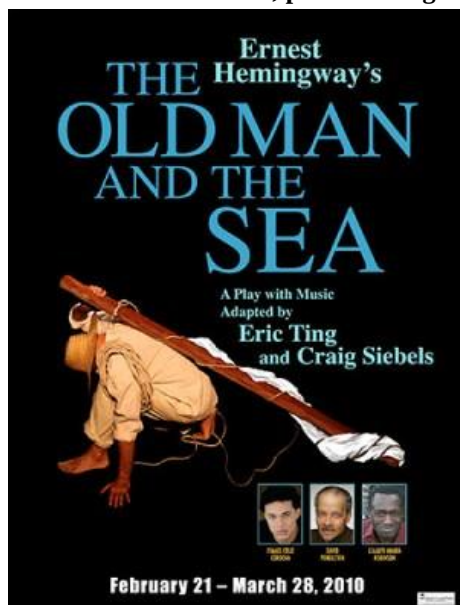
Starac i more popularan je roman kako među odraslima tako i među djecom. Santiago odraslima pruža motivaciju da nastave dalje čak i kada se čini nemoguće uspjeti. Nakon što je 1952. dio romana objavljen u časopisu *Life* (gdje je preko pet milijuna primjeraka časopisa rasprodano u dva dana) roman je postao „knjiga mjeseca“, a kasnije je osvojio Pulitzerovu i Nobelovu nagradu. (Oliver, 1999.)

Ovo bezvremensko djelo sa svojim univerzalnim temama postao je međunarodni klasik. Upravo je to razlog zašto je baš ovo djelo inspiriralo mnoge umjetnike da ga publici prenesu na svoj način. Djelo je pretvoreno u filmove, kazališne predstave i slike.

17.1 KAZALIŠTE

- *Starac i more*, predstava s glazbom- Prilagodili Eric Ting i Craig Siebels, režija Clive Cholerton, Kazališno društvo Caldwell Florida⁸.

Slika 12: *Starac i more*, predstava s glazbom, Florida

⁸ The Old Man and the Sea, a Play with Music, pribavljeno 10.08.2020. sa <https://chicagocritic.com/the-old-man-and-the-sea-a-play-with-music/>

- Starac i more- predstava s glazbenim elementima. Režirao Anatoly Vasiliev (kazališni redatelj, učitelj, dobitnik državne nagrade Ruske Federacije), u predstavi se čuju dva glasa, prvi je glas glumice Alle Demidove, a drugi „glas“ je glazbeni dio skladatelja Vladimira Martynova. Predstava se prikazivala u Sankt Peterburgu, Rusija.⁹

Slika 13: Starac i more, Antoly Vasiliev

- Starac i more, predstava pod maskama- redateljica Jenine Collcott. Glumci James Cairns, Taryn Bennett i Jacques de Silva glume sve uloge, mijenjajući osobnosti s promjenom maske, drugačijim šeširom ili jaknom i novim repertoarom manira i glasova. Predstava se održala u Cape Townu, Južnoafrička republika.¹⁰

⁹ "The Old Man and the Sea" by Anatoly Vasiliev - in St. Petersburg, pribavljeno 10.08.2020. sa <https://chekhovfest.ru/en/news/2020/the-old-man-and-the-sea-by-anatoly-vasiliev-in-st-petersburg-on-january-31-and-february-1-2020/>

¹⁰ Theatre Review: The Old Man and the Sea, pribavljeno 10.08.2020. sa <https://www.dailymaverick.co.za/article/2017-09-26-theatre-review-the-old-man-and-the-sea/>

Slika 14: Starac i more, predstava pod maskama- Janine Collcott

- Starac i more redatelja Sasidharana Naduvila, predstava je u trajanju od 90 minuta. Redatelj je Hemingwayev roman prenio na jednostavan način, točno onako kako je i sam pisac prenio svoje riječi. Glumački dio iznosi kazališna grupa Remembrance (RTG). RTG čvrsto vjeruje da je kazalište politička, društvena i kulturna djelatnost i zato grupa poduzima sve moguće korake u poticanju kazališnih ansambala. Predstava je održana u indijskoj saveznoj državi Kerala.¹¹

Slika 15: Starac i more- Sasidharan Naduvil

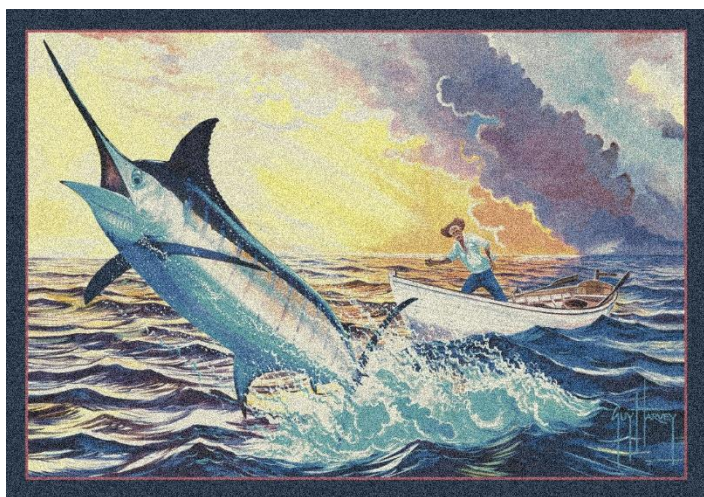
¹¹ Old Man and Sea, pribavljeno 10.08.2020. sa <https://theatrefestivalkerala.com/event/old-man-and-sea/>

18.1 SLIKARSTVO

Djelo *Starac i more* inspiriralo je mnoge slikare da među svoja djela uvrste motive iz spomenutog romana. Među njima najviše se istaknuo slikar Guy Harvey. Guy je proveo svoj život istražujući more. Kroz svoju umjetničku viziju i umijeće svoju strast dijeli s ostatkom svijeta. Tek kada je 1985. godine stvorio crteže s olovkom i tintom na temelju Ernestovog romana *Starac i more*, Harvey je otkrio ljubav prema umjetnosti. Od tada, postao je jedan od najpoznatijih svjetskih umjetnika divljih morskih životinja, donoseći svoj jedinstveni uvid umjetnika, znanstvenika, ronioca i ribolovca u prvi plan. Upotrebljavao je tehniku poznatu kao zamagljivanje- stvaranje slike pomoću brojnih sitnih točkica i mrlja te ravnih linija koje se presijecaju. Iako se njegova obitelj bavi lovom sabljarki na Jamajci priznao je da je čitanje romana *Starac i more* bio odlučujući trenutak u njegovoj karijeri.

Inspiriran avanturama Santiaga koji se bori protiv sabljarke, Harvey je stvorio 44 crteža koji prikazuju prizore iz romana.¹²

Slika 16: *Starac i more*- Guy Harvey

¹² Behind the Artist: Guy Harvey, pribavljeno 12.08.2020. sa <https://www.parkwestgallery.com/behind-the-artist-guy-harvey/>

Slika 17: Starac i more- Guy Harvey

Slika 18: Starac i more- Guy Harvey

Slika 19: Starac i more- Guy Harvey

19.1 KIPARSTVO

Osim slikarstva i kazališta djelo *Starac i more* potaknulo je mnoge kipare na izradu kipa glavnog lika djela Santiaga. Kipovi su postavljeni na mnogim lokacijama diljem svijeta uz obalu kako bi odali počast svim pomorcima i ribarima koji su svoj život posvetili otkrivanjem i istraživanju mora i morskih dubina.

Slika 20: Kip Santiaga, Zadar, Hrvatska

Slika 21: Kip Santiaga, Opatija, Hrvatska

Slika 22: Kip Santiaga, La Paz, Meksiko

Slika 23: Kip Santiaga, Canada, djelo umjetnika Nathana Scotta

Slika 24: Kip Santiaga umjetnika Eduarda Tresoldia, Pizzo, Italija

20.1 FILMOVI

Roman „*Starac i more*“ privukao je veliku pažnju javnosti zbog svoje jednostavnosti. „Koliko god bila naoko jednostavno ispričana priča o jednom starom ribaru i njegovim mukama, čitalac saznaje vrlo mnogo o tom hrabrom čovjeku, ne samo iz onoga što autor pripovijeda o njemu i njegovim postupcima i uspomenama, nego i od samog junaka koji je, onako sam na moru, stekao naviku da razgovara sa samim sobom.“ (Crnković, 1998: 13.) Upravo zbog toga ne čudi činjenica kako su mnogi ovo djelo željeli pretvoriti u film.

- Starac i more (1958.)

Starac i more iz 1958. godine je Američki avanturističko-dramski film u režiji Johna Sturgesa, koji je zamijenio izvornog redatelja Freda Zinnemanna. Scenarij Petera Viertel zasnovan je na istoimenom romanu iz 1952. godine. Dimitri Tiomkin osvojio je nagradu Akademije za rad na ovom filmu. Film je također dobio nominaciju za najbolju kinematografiju u boji (Howe) i za najboljeg glumca.

Upravo je ovaj film bio jedan od prvih koji su koristili tehniku bluescreen¹³ kompozicije koju je izumio Arthur Widmer. Film je opisan kao najdoslovnija predaja pisane priče ikada snimljene od riječi do riječi. Prema riječima producenta Haywarda, Hemingway je bio zadovoljan filmom te je rekao da ima „divnu emocionalnu kvalitetu i jako je zahvalan i zadovoljan prijenosom njegovog materijala na ekran.“ (Curtis, James 2011).

- Starac i more (1990.)

Starac i more iz 1990. godine je televizijski film čiji je producent William F. Stroke, temeljen na istoimenom romanu Ernesta Hemingwaya iz 1952. godine. Radnja filma kao i onoga iz 1958. ne odstupa od radnje samoga romana. Film je nominiran za tri nagrade

¹³ Vrsta kompozicije u filmskoj industriji koja se koristi kako bi se kombinirala gluma i unaprijed snimljena pozadina.

Emmy za izvanredno postignuće u glazbi i izvanrednu montažu zvuka. Distributer ovog filma je NBC.

- Starac i more, animirani film

Animacija romana „Starac i more“ Ernesta Hemingwaya naslikana na 29 000 staklenih okvira koja je koprodukcija stvorena u kanadskim, ruskim i japanskim studijima koju je stvorio ruski animator Aleksander Petrov. Ovaj animirani film dobitnik je Oscara za 2000. godinu u animiranom kratkom filmu. Film privlači čitav niz mlađih i starijih gledatelja kao Hemingwayev roman iz istih razloga- zadržavajući živopisni prikaz života na moru, s dugim razdobljima neaktivnosti i kratkih naleta ekstremnog fizičkog napora i znatnog rizika. Za svoj film „Starac i more“, Petrov koristi samo jedan od mnogobrojnih vještina animatora. Rukom je oslikao preko 29 000 okvira na staklu (pomogao mu je sin Dmitri), koristio je ulja koja se sporo suše. Petrov je pomicao boju prstima kako bi zabilježio pokret u sljedećem kadru, a iako magični učinak podsjeća na pokretnu sliku, samo snimanje je bilo vrlo tehnološki napredno. Petrov i njegov sin počeli su slikati 1997. godine, a završili su dvije godine kasnije. Pored Oscara, osvajači su nagrade BAFTA, filmskog festivala u San Diegu i nekoliko drugih međunarodnih nagrada.¹⁴

¹⁴ An Oscar-Winning Animation of Ernest Hemingway's „The old Man and the Sea“ Painted on 29,000 Frames of Glass, pribavljeno 15.08.2020. sa <http://www.openculture.com/2013/12/see-a-beautifully-hand-painted-animation-of-ernest-hemingways-the-old-man-and-the-sea-1999.html>

9. USTRAJNOST KAO GLAVNI MOTIV DJELA

Ustrajnost predstavlja stalne napore da se nešto postigne unatoč poteškoćama, neuspjehu ili protivljenju. (Webster, 2015.) U romanu Ernest Hemingway koristi simboliku i alegoriju da prikaže teme poput izolacije i ustrajnosti. Heroj romana „*Starac i more*“, Santiago sebe smatra čudnim, ali starac posjeduje mnogo impresivnije osobine od toga. Koristeći simboliku, Hemingway definira Santiaga kao čovjeka koji mora ustrajati u svemu što radi. „Bijaše to starac koji je sam ribario u malom čamcu u Golfskoj struji i lovio je već osamdeset četiri dana a da nije ulovio ni jednu jedinu ribu.“ (Hemingway, 1998: 19) Već na samom početku romana saznajemo kako starac nema sreće, ali to ga ne sputava da i dalje pokušava. Kao dio njegove jedinstvenosti, čini se da je jedino rješenje da zaustavi svoju lošu sreću da se sam bori u najvećoj bitki kako bi u potpunosti testirao svoju fizičku i emocionalnu snagu i vještine. Izolacija je za starca njegova najveća slabost i snaga.

Malo ljudi bi izdržalo naizgled beskrajno i beznadno čekanje poput Santiaga. Njegova ustrajnost pobijedila je glad, žeđ pa čak i samoću. Koliko je ustrajan pokazuje i rečenica: „Mogao bih pustiti da me struja nosi, pomisli, zavezati uzicu oko palca na nozi i pridrijemati. Ali danas je osamdeset peti dan pa treba da pošteno ribarim.“ (Hemingway, 1998:40) Starac je mogao jednostavno odustati nakon tjedan dana bez ulova, ali bio je tamo, neumoran, odlučan, nadajući se da će još jedan dan donijeti mu njegovu toliko očekivanu čast.

Nakon što je testirao svoje strpljenje osamdeset i četiri dana, još uvijek može dati više. Kroz starčevu ustrajnost pisac šalje poruku čitatelju da usprkos dugom čekanju, mukotrpnom radu i svim ostalim nedaćama s kojima se svaki čovjek susretne ne smijemo odustati, jer možda je baš idući dan onaj u kojem ćemo uloviti svoj veliki ulov.

S druge strane, sabljarka predstavlja izazov u životu osobe, Hemingway nam pokazuje na koji način se trebamo nositi s izazovima. Santiago se borio s ribom najbolje što je mogao

ali joj je pokazao i poštovanje. Njegova ustrajnost najviše je došla do izražaja kada ga je pisac stavio u borbu između života i smrti. Tada je starac pokazao koliko je zapravo jak.

„Ali čovjek nije stvoren za poraze- reče. –Čovjek može propasti ali ne može biti poražen.“ (Hemingway, 1998:80) Ovaj citat u djelu „*Starac i more*“ na brojne načine prikazuje ustrajnost. Iako je starac imao mnogo ozljeda na rukama i leđima, mentalno je nastavio gurati naprijed što da je dovelo do njegovog konačnog preživljavanja i dolaska kući. Ernest Hemingway želio je da čitatelji ove priče saznaju o nevoljama kroz koje je Santiago prošao, koje možda ne bi ni doživio da nije bio ustrajan. Iako je na kraju Santiago izgubio svoj ulov od strane morskih pasa, dječak Manolino je starca gledao kao još većeg i još boljeg ribara nego prije.

S druge strane, neki kritičari smatraju da je glavni motiv romana ponos. (Oliver, 1999.) Doduše, ima mnogo scena u kojima se pokazuje ponos. Ipak treba shvatiti da je ponos bio jedan od razloga zbog kojih je Santiago bio toliko ustrajan. „Možda je bio grijeh ubiti ribu. Mislim da je tako iako sam je ubio da prehranim sebe i mnoge druge. Ali onda je sve grijeh. Nemoj misliti na grijeh. Kasno je da misliš na grijeh, a ima i ljudi koji su za to plaćeni. Neka oni misle na te stvari. Ti si rođen da budeš ribar kao što je i riba rođena da bude riba.“ (Hemingway, 1998:81) Ovim citatom starac dokazuje kako ga u ovu situaciju nije doveo ponos, nego ono što on stvarno je- ribar.

„Osim toga, pomisli, svi se među sobom ubijaju, na ovaj ili onaj način. Ribarenje me ubija koliko me i održava na životu. I dečko me održava na životu.“ (Hemingway, 1998:82) Iako je citat izrazio mnoge primjere ponosa, pokazuje ustrajnost još više. Ponosan se čovjek osjeća neugodno zbog svoje ništavnosti, ali ustrajan čovjek se svojom dubokom poniznošću bori protiv nje. Starac možda nije dobio nagradu za svoje osvajanje, ali njegova nagrada bila je stvaranje njegove duše i dokazivanje samom sebi da je i dalje uspješan ribar.

Iako Santiago nije uspio dovesti sabljarku do obale, njegova ustrajnost ga tjera da ponovno izađe na more i ponovno lovi ribu. To se može vidjeti kada mu Manolino kaže: „sada ćemo opet zajedno u ribe.“ (Hemingway, 1998:93) To je još jedan slučaj u kojem Hemingway pokazuje da neuspjeh ne znači da je osoba neuspješna.

Santiago se vraća kući osakaćen, no njegove krvave ruke ne tjeraju ga da se odrekne svojih ciljeva.

Njegov optimizam i ustrajnost naveli su ga da s dječakom razgovara o svojim budućim planovima o ponovnom odlasku u ribolov. Povratak u selo iako je doživio neuspjeh dokazuje da Santiago ima dovoljno ponosa da pretrpi poraz. Ovdje Hemingway pokazuje Santiagov karakter i način na koji razmišlja, nije mu potrebno da ulovi nijednu ribu da bi bio uspješan s obzirom da starac jako dobro shvaća činjenicu da se postignuće svodi na to kako se osoba osjeća iznutra. Iako se starac pustio daleko od obale kako bi ulovio najveću ribu u karijeri, zapravo je dobio nešto puno vrijednije, svojom ustrajnošću upoznao je sebe i shvatio je da je bez obzira na ulov sposoban i vješt ribar.

Osim kroz glavnog lika Santiaga, pisac motiv ustrajnosti provodi i kroz lik dječaka Manolina. Iako svi u Havani smatraju da je starca napustila sreća, dječak ne vjeruje u to. Za dječaka je starac najbolji ribar u Havani, koji ga je naučio svemu što zna. Dječak želi ribariti sa starcem na početku romana i ta ga želja ne napušta ni na kraju romana, jer njemu nije bitno je li starac uspio u svom naumu da ulovi najveću ribu do sada, za njega je on oduvijek uzor.

10. KRAJ ERNESTA HEMINGWAYA

Roman „*Starac i more*“ je vrlo ironičan u usporedbi sa stvarnim životom autora. Jednog nedjeljnog jutra 1952. godine u svojoj kući u Odahu, Hemingway je uzeo svoju pušku, stavio je na čelo i okončao svoj život. Nije ostavio ni posljednju poruku, ali ih je ostavio toliko mnogo tijekom svoga života.

Samoubojstvo uvijek ostavlja pitanje „zašto?“. U ovom slučaju to je pitanje itekako važno jer se za slavnog pisca činilo da ima toliko razloga za život. Upravo se zbog toga njegov prijatelj A.E. Hotchner pitao zašto bi netko koga mnogi kritičari smatraju najvećim piscem svog stoljeća, čovjek koji je prošao mnoge životne avanture te je prozvan genijem nakon osvajanje Nobelove i Pulitzerove nagrade, koji je posjedovao stan u New Yorku, jahtu za ribolov, stan u Parizu i Veneciji stavio pištolj na glavu i ubio se?

Iako se odgovor na ovu vrstu pitanja nikada ne može ponuditi sa sigurnošću, s obzirom na složenost mentalnog zdravlja i vremena koje je prošlo, postoji nekoliko uvjerljivih mogućih objašnjenja.

Ono što znamo je da je na kraju svog života Hemingway patio kako fizički tako i psihički. Tijekom života preživio je malariju, rak kože, visoki krvni tlak i visoki kolesterol, a sve su te bolesti uzele svoj danak. Uz to, pretrpio je šest ozbiljnih potresa mozga koji su ostavili glavobolje, zujanje u ušima i vrlo vjerojatno traumatičnu ozljedu mozga.

Nekoliko godina prije samoubojstva umalo je ubijen u dvije odvojene avionske nesreća koje je preživio, ali su ostale teške i za život opasne ozljede. Dugo je nakon toga bolovao u neprestanoj muci, kroz koju je vrijeme provodio ispijanjem još jačih alkoholnih pića nego inače.

Hemingway je imao i neliječenu hemokromatozu, bolest koja stvara preopterećenje željeza u krvi, uzrokujući bolne i oštećene zglobove, organe, cirozu jetre, bolesti srca, dijabetes i depresiju. Hemokromatoza je nasljedna bolest što dijelom može objasniti zašto je samoubojstvo često u obitelji Hemingway, naime na isti način su si život oduzeli njegov djed, otac, brat, sestra i unuka. (Payton Guion, 2012.).

Nakon svega što je proživio, nekoliko mjeseci prije smrti pao je u depresiju koja se manifestirala kroz zablude i paranoje. Dvaput je bio hospitaliziran na psihološkom liječenju, ali je osjećao kako tretmani elektrošokovima dodatno koče njegovo pisanje i samo pogoršavaju depresiju.

Ustrajnost koju je pisac pokazao u svom najpopularnijem romanu prikazuje suštu suprotnost realnosti u njegovom stvarnom životu u kojem se borio s depresijom. Neki kritičari čak smatraju da borba Santiaga na moru predstavlja Hemingwayevu borbu s kritikama, a sabljarka koja je starčev najveći ulov u životu predstavlja piščev uspjeh i slavu.¹⁵

Kao što se u djelu *Starac i more* starac Santiago borio sa svojim ozljedama i ranama, tako se i Hemingway u stvarnom životu borio sa svojim. Iako je Santiago bio ustrajniji od samoga pisca koji je odlučio nakon mnogo borbi odustati, Santiago nije odustajao. Hemingway je bio poznat po tome da koristi stvarne i proživljene događaje kao inspiraciju za svoja djela, ali njegova povezanost s glavnim likom Santiagom bila je puno više od toga. Santiago je činio sve što je bilo u njegovoj moći kako bi preživio tešku i napetu borbu s ribom, iz toga možemo zaključiti kako je pisac glavnom liku njegova najpoznatijeg romana podario osobinu koju je i on sam htio posjedovati, ali je zbog njegovog mentalnog stanja to jednostavno bilo nemoguće- ustrajnost.

¹⁵ Why Ernest Hemingway Committed Suicide, pribavljeno 20.08.2020. sa <https://www.artofmanliness.com/articles/why-ernest-hemingway-committed-suicide/>

11. RELIGIJSKI ELEMENTI U ROMANU *STARAC I MORE*

„Ali čovjek nije stvoren za poraze-reče.-Čovjek može propasti a ne može biti poražen.“ (Hemingway, 1998:80) Ovaj vječni Hemingwayev citat odražava snažni kršćanski motiv nade i uskrsnuća koji su prisutni u romanu *Starac i more*. Upotreba kršćanske simbolike podiže roman na višu razinu alegorije kroz čovjekovu neuništivu volju koja uspijeva ostati neporažena, čak i usred zemaljskih gubitaka.

Kršćanska simbolika se prožima kroz cijelo djelo, a usmjerena je na glavnog lika Santiaga kako bi ga označila kao suvremenog Isusa Krista koji vjeruje u svoju borbu. Hemingway piše kako stari čovjek pati od glavobolje te pljuje krv dok se borio sa sabljarkom što izrazito podsjeća na Kristovu bol tijekom raspeća.

Ta ista simbolika se ponovno javlja kada starac ulazi u svoju sobu i liježe u krevet ispruženih ruku i dlanova okrenutih prema gore, što također predstavlja Kristovu izdržljivost i starčevu svijest o životu.

Čak i riba predstavlja vrlo legitiman Kristov simbol koji ima značenje žrtvenog fenomena koji vodi ka prihvatanju Trojstva. Ponavljanje i česta upotreba brojeva tri, sedam i četrdeset kao kad je starac bio bez ulova osamdeset i sedam dana podsjeća čitatelje na ključne brojeve u *Novom zavjetu*, otkrivajući Kristovu muku tijekom tako dugog razdoblja. Upućivanje na četrdeset dana nalazi paralelu u kršćanskom liturgijskom kalendaru gdje je interval između Čiste srijede i Isusova uskrsnuća četrdeset i četiri dana. To ukazuje na ekstremnu borbu koju Santiago mora proći, ali na kraju ostaje neporažen.

Vremensko razdoblje od osamdeset i sedam dana bez uspjeha na moru, nakon čega slijedi period plodnosti (u vrijeme ulova sabljarke) za starca znači liturgijski misterij utjelovljenja jer ga obilježava kao sina Božjega.

Mnogi su kritičari uspoređivali razdoblje trodnevne borbe koja je dovela do Santiagova poraza s Otajstvom otkupljenja, posebno kada starac nosi jarbol na svojim leđima kao što je Isus Krist nosio svoj križ. Čak i samo upućivanje da je njegova lijeva ruka oduvijek bila izdajnik podsjeća nas da je Juda bio prepušten Kristu tijekom posljednje večere. (Cooper, 2019.)

Santiago dobiva trijumf usred prividnog poraza poput Krista nakon pobjede nad morskim psima i time ne umanjuje svoje osobno junaštvo.

Poput samog Krista i Santiago se vraća svome učeniku Manolinu kako bi opisao svoje junačko djelo. Ne samo da se vraća fizički jači, već se vraća s velikim bogatstvom ljudske izdržljivosti koja vodi njegovom mentalnom i duhovnom uzdizanju.¹⁶

Junak podnosi test poput Svetog Jakova koji je plutao morem više dana dok ga Bog nije usmjerio natrag na obalu. Santiago kroz sve to zaključuje svoju bitku s unutarnjim prepoznavanjem prirodnog svijeta. Tako se Santiago pojavljuje kao heroj koji postiže smisao svojeg utjelovljenja potpunom predanošću svijetu i odnosu sa stvorenjima svijeta. (Cooper, 2019.)

¹⁶ Analyzing the Christian Symbolism in The Old Man and the Sea, pribavljeno 20.08.2020. sa <https://oneclass.com/blog/the-old-man-and-the-sea/160468-analyzing-the-christian-symbolism-in-the-old-man-and-the-sea.en.html>

12. PRIMJENJIVOST DJELA STARAC I MORE KAO LEKTIRNOG NASLOVA

Starac i more Ernesta Hemingwaya nalazi se na popisu lektire za 8. razred u Nastavnom planu i programu za osnovnu školu. „Koliko god bila naoko jednostavno ispričana priča o jednom starom ribaru i njegovim mukama, čitalac saznaje na nevelikom broju stranica vrlo mnogo o tom hrabrom čovjeku, ne samo iz onoga što autor pripovijeda o njemu i njegovim postupcima i uspomenama, nego i od samog junaka koji je, onako sam na moru, stekao naviku da razgovara sa samim sobom.“ (Crnković, 1998:13)

Djelo *Starac i more* ima više vrijednih pouka koje čitatelj može primijeniti u svakodnevnom životu. Ustrajnost je samo jedna od njih, a u toj dobi je veoma važna. Učenici u djelu saznaju o starom ribaru koji nije imao sreće, koji je proveo 84 dana u malom čamcu u Golfskoj struji bez da je ulovio jednu jedinu ribu, no starac nije odustao. Upravo suprotno, nakon mnogo neuspjeha, starac je sam krenuo u novu avanturu kako bi završio „razdoblje nesreće“. Ovo je veoma važna poruka koja može imati veliki utjecaj na mlade ljude. Ustrajnost, usprkos bilo kakvim preprekama ili nevoljama, moralna je pouka romana *Starac i more*.

Upravo takva poruka učenicima može pružiti motivaciju koja će ih potaknuti da u teškim trenucima, bilo akademskim ili svakodnevnim ne odustaju, jer ustrajnost i jaka snaga volje kao kod glavnog lika Santiaga svakog pojedinca može dovesti do uspjeha.

Iako se čini da je Hemingway u svome romanu ispričao jednostavnu priču, kada se malo dublje zagrebe ispod površine otkriva se priča s puno dubljom porukom i relevantnošću koja nadilazi vrijeme i mjesto. *Starac i more* govori o univerzalnim istinama čovjekova postojanja unutar ovoga svijeta gdje ponos, poštovanje, ustrajnost i snovi potiču čovjeka u njegovom nastojanju da napreduje. To je jako važna lekcija, posebno za učenike osmog razreda koji se pripremaju za budućnost i uskoro prelaze u jednu novu etapu svoga obrazovanja, ali i života općenito.

Ovo djelo namijenjeno je i djeci i odraslima, što znači da bez obzira na dob, čitatelj može doživjeti i razumjeti djelo. Djelo je prožeto univerzalnim poukama koje svaki pojedinac može osjetiti, razumjeti i primijeniti u svakodnevnom životu.

U svom djelu Hemingway ističe da ne treba pobijediti da bi osoba bila uspješna, unutarnja radost i zadovoljstvo je ono što pojedinca čini uspješnim.

Učenicima razredne nastave ovo bih djelo predstavila kroz kratki film ruskog redatelja i animatora Aleksandra Petrova. Djelo je samo po sebi dosta kompleksno i iz tog razloga mislim da je za učenike te dobi najprimjereniji način razumijevanja ovoga djela kroz vizualizaciju. Uz kratki film, alat koji bi koristila prilikom obrade bio bi crtanje stripa ili dramatizacija teksta. Učenici razredne nastave ovo bi djelo mogli razumjeti na doslovnoj razini, bez razumijevanja alegorije i ostalih elemenata koji krase ovaj roman. Razlog tome je dob i manjak životnog iskustva zbog kojeg čitatelj ima slobodu samostalno prihvatiti i razumjeti pouku pisca.

ZAKLJUČAK

Djelo *Starac i more* mi se sviđa i smatram da je prikladno za djecu, odnosno da je učenicima privlačna tematika i pouka djela. Iako je ovo djelo na popisu lektire u osmom razredu osnovne škole, također je prikladno i za odrasle koji ga mogu interpretirati na svoj način s obzirom na svoje životno iskustvo. Djelo bi se putem probranih aktivnosti moglo uvesti i u razrednu nastavu. Upravo je u tome ljepota ovoga djela, pisac je u pisanju koristio jednostavnu prozu, lišenu ukrasa i nepotrebnih pretjerivanja. Iako se radi o naoko jednostavnom djelu s jednostavnom pričom, roman *Starac i more* puno je više od toga. Ernest Hemingway ovim je djelom htio predložiti čitateljima kako treba sanjati, vjerovati, ali i potruditi se za ono što stvarno želimo. Ustrajnost i snaga volje mogu pobijediti sve nevolje i iako na kraju možda ne uspijemo u potpunosti u svome naumu isto kao što Santiago nije uspio svoj veliki ulov dovesti u Havanu, najvažnije je unutarnje zadovoljstvo i činjenica da smo učinili sve što je bilo u našoj moći.

Starac i more nije simbolističko djelo iako ima u njemu sva sila detalja koji se mogu shvatiti i protumačiti kao simboli. Međutim, to je osobina mnogih značajnih književnih djela. Veliki pisci obično ne teže za simbolima kad stvaraju svoja djela, ali se simboli gdje kad sami javljaju u djelu i obogaćuju tekst dodatnim značenjima.“ (Crnković, 1998:12)

Simbolika u djelu, alijenacija i religiozni elementi samo su dio onoga što ovo djelo čine posebnim. S toga ne čudi činjenica da je dvije godine nakon objavljivanja Ernest Hemingway za svoje djelo osvojio dvije najprestižnije nagrade Pulitzerovu i Nobelovu. Upravo iz tog razloga djelo *Starac i more* već godinama inspirira čitatelje diljem svijeta koji u njemu pronalaze utjehu, motivaciju i ustrajnost kojoj svaki pojedinac teži.

LITERATURA

1. Baker, C. (1997). *Ernest Hemingway: A life story*. London: Penguin Books
2. Brooks, I. (2009). *Organisational Behaviour: Individuals, Groups and Organisation*. London: Pearson Education
3. Criswell, J. (2000). *The Old Man and the Sea*. Boston: Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company
4. Fadaee, E. (2011). Symbols, Metaphors and Simile in Literature, 19-27
5. Ford, B. (1967). *American literature*. London: Penguin Books
6. Frye, N. (1957) *Anatomy of Criticism Four Essays*. New Jersey: Princeton University Press
7. Hemingway, E. (1998). *Starac i more*. Zagreb: ABC naklada
8. Hemingway, E. (1993). *The old Man and The Sea*. London: Arrow Books
9. Hemingway, V. (2004). *Running with the Bulls: My Years with the Hemingways*. New York: Ballantine Books
10. Hotchner, A.E (2015). *Hemingway in Love: His Own Story*. London: St. Martin's Press
11. Jeffrey, H. (2017). Cuba in Hemingway. *The Hemingway Review*, 36, 8-41
12. Kenneth, L. (1995). *Hemingway*. London: Harvard University Press
13. Mellow, J. (1992). *Hemingway: A life without consequences*. Boston: Houghton Mifflin
14. Meyers, J. (1985). *Hemingway, a Biography*. New York: Harper & Row
15. Nagel, J. (2006). *Brett and the other women in The Sun Also Rises*, Cambridge University Press
16. Oliver, C. (1999). *Ernest Hemingway A to Z: Essential Reference to the Life and Work*, New York: Facts on File
17. Payton, G. (2012). *Ernest Hemingway: A Biography*. Hyperink
18. Reynolds, M. (2000). *Hemingway: The Final Years*. New York: W. W. Norton & Company

19. Webster, M. (2015). *Merriam-Webster's Concise Dictionary of English Usage*.
Springfield: Merriam Webster

PRILOZI

- Slika 1: <https://images.app.goo.gl/D7RH66kTMn5pFgVq7>
- Slika 2: <https://images.app.goo.gl/3am9ArGCXgCrJF2aA>
- Slika 3: <https://images.app.goo.gl/ddu7XLaWQKhdA3WYA>
- Slika 4: <https://images.app.goo.gl/4qb3GRsGBvrmrvPG7>
- Slika5: <https://images.app.goo.gl/p1UA7JmAUfe4gDfP7>
- Slika6: <https://images.app.goo.gl/jd7K5cmaS2t3TPAy6>
- Slika 7: <https://images.app.goo.gl/5n4kxaMGsLFmALnp6>
- Slika 8: <https://images.app.goo.gl/DYpFCXgskMe9cGTb9>
- Slika 9: <https://images.app.goo.gl/aoxgShrZnQWm77Sn8>
- Slika 10: <https://images.app.goo.gl/QjXGoSeWCHFvLTbu7>
- Slika 11: <https://images.app.goo.gl/hSLntxQLMamgPdXHA>
- Slika 12: <https://images.app.goo.gl/AeD1k1jXANsCVuK37>
- Slika 13: <https://images.app.goo.gl/eZYv6Tqywi1aFFWP8>
- Slika 14: <https://images.app.goo.gl/ERph9J1bwicdecR99>
- Slika 15: <https://images.app.goo.gl/HmZtHZX1pCe16iTX6>
- Slika 16: <https://images.app.goo.gl/aP5L2Ujhc6teRjQv9>
- Slika 17: <https://images.app.goo.gl/6YSnBwNSJdQFbAJ27>
- Slika 18: <https://images.app.goo.gl/LvQxHxkGq7DuEzhj6>
- Slika 19: <https://images.app.goo.gl/VDzexKmkn9uh4N8>
- Slika 20: <https://images.app.goo.gl/VH52f6mV2hLUabMU7>
- Slika 21: <https://images.app.goo.gl/nosPMGpXJ2eWrAyn8>
- Slika 22: <https://images.app.goo.gl/wNcpwBFjAmuxT3mf7>
- Slika 23: <https://images.app.goo.gl/kQ2W2fDAUjgy9vhr9>
- Slika 24: <https://images.app.goo.gl/m75BvvR1E1XmK7bu8>